

Útmutató az eltérő fejlődésű gyermeket nevelő szülők számára

Különlegescsalád

SZÜLETIK

A kiadvány a Fogyatékos Személyek Esélyegyenlőségéért Közhasznú Nonprofit Kft.
és az Emberi Erőforrások Minisztériuma támogatásával valósult meg.

**A kiadvány a Fogyatékos Személyek Esélyegyenlőségéért Közhasznú Nonprofit Kft.
és az Emberi Erőforrások Minisztériuma támogatásával valósult meg.**

Fogyatékos Személyek
Esélyegyenlőségéért
Közhasznú Nonprofit Kft.

EMBERI ERŐFORRÁSOK
MINISZTERIUMA

***„Boldog az az ember, aki hozzátartozói tökéletlenségét éppúgy elviseli,
ahogy szeretné, ha az ő tökéletlenségét mások elviselnék.”***

Assisi Szent Ferenc

Szerkesztette: Fény és Kristály kft.

Felelős kiadó: Fény és Kristály kft.

Eredeti cím: Útmutató az eltérő fejlődésű gyermeket nevelő szülők számára

Szerzők: Dr. Biró Mariann, Halász Iván

Lektorálta: Csikós Péter

Korrektor: Pongó Nikoletta

ISBN 978-615-00-5265-6

Kiadás éve: 2018 (első kiadás)

MINDEN JOG FENNTARTVA

Copyright © Csodák Csodája Alapítvány és szerzők, 2018.

Borítót készítette: Fény és Kristály kft.

A könyv – a kiadó írásos jóváhagyása nélkül – sem egészében, sem részleteiben nem sokszorosítható vagy közölhető, semmilyen formátumban és értelemben, elektronikus vagy mechanikus módon, beleértve a nyilvános előadást vagy tanfolyamot, a hangoskönyvet, bármilyen internetes közlést, fénymásolást, a rögzítést vagy az információrögzítés bármely formáját.

A könyvben található információk csupán tájékoztató jellegűek, nem szolgálják a tanácsadást.

A szerzők és kiadó semmilyen felelősséget nem vállal a könyv tartalmának félreértelmezéséért vagy téves alkalmazásért.

Bevezető

Tisztelt Szülők, Nagyszülők, Családtagok!

Önök egy kiadványt tartanak a kezükben, mely segítő szándékkal készült olyan családok részére, amelyben nem átlagos, hanem eltérő fejlődésű gyermeket nevelnek. Olyan gyermeket nevelni, akinek a fejlődése nem követi a tipikus mintát, nagyon nehéz feladat. Reméljük, hogy csak átmenetileg kerültek nehéz helyzetbe, s gyermekük behozza lemaradását, addig is, vagy akár hosszabb távra is segíteni szeretnénk a gyakorlati teendők megszervezésében, valamint a helyzethez való alkalmazkodásban.

Kiadványunk egyszerű, használható segítséget kíván nyújtani a különleges családok számára. Terjedelmi lehetőségeinkre való tekintettel, valamint mert véleményünk szerint ez kiemelten fontos időszak, a korai évekre fogunk fókuszálni.

TARTALOMJEGYZÉK

BEVEZETŐ

EGYEDI CSALÁD SZÜLETIK	1
------------------------	---

AZ ELTÉRŐ FEJLŐDÉS JELENTÉSE	2
------------------------------	---

I. RÉSZ A SZÜLŐK SZEMÉLYISÉGFEJLESZTÉSÉNEK JELENTŐSÉGE MENTÁLIS EGÉSZSÉGÜK MEGÓVÁSA ÉRDEKÉBEN

1. A FOGYATÉKOSSÁG FELSZÍNRE KERÜLÉSEKOR KIALAKULÓ MENTÁLIS TERHEK ISMERTETÉSE

A gyász fázisai, jellemzői	6
----------------------------	---

Szembesülés	6
-------------	---

Harag, düh	7
------------	---

Alku fázisa, depresszió	8
-------------------------	---

Elfogadás	9
-----------	---

2. A KÜLÖNBÖZŐ SZEMÉLYISÉGTÍPUSOKRA JELLEMZŐ ÁLTALÁNOS REAKCIÓK, VISELKEDÉSMÓDOZATOK, MELYEKET SZÜLŐKÉNT ALKALMAZUNK

A személyiség	13
---------------	----

Család, öröklődés	13
-------------------	----

Társadalom, környezet	14
-----------------------	----

A személyiség összetevői	14
--------------------------	----

Képességek, készségek	15
-----------------------	----

Egy kis történeti áttekintés	18
------------------------------	----

Személyiségtípusok	20
--------------------	----

Kolerikus - Domináns - Piros	20
------------------------------	----

Szangvinikus - Befolyásoló - Sárga	21
------------------------------------	----

Flegmatikus - Kitartó - Zöld	22
------------------------------	----

Melankolikus - Szabálytisztelő - Kék	24
--------------------------------------	----

3. AZ ÖNISMERET JELENTŐSÉGE AZ ÉLETBEN KIALAKULÓ VÁRATLAN HELYZETEK, TRAUMÁK, SOKKHATÁSOK PREVENTÍV ÉS KIEGYENSÚLYOZOTT MEGOLDÁSÁBAN

Önismeret fogalma	26
-------------------	----

Az önismeret fejlesztésének jelentősége	26
---	----

Önismeretfejlesztés módjai	27
----------------------------	----

4. HATÉKONY TÁRSAS INTERAKCIÓK KIALAKÍTÁSA

II. RÉSZ AZ ELTÉRŐ FEJLŐDÉSŰ GYERMEKET NEVELŐ SZÜLŐK EGÉSZ- SÉGÜGYI, SZOCIÁLIS, OKTATÁSI ÉS JOGI INFORMÁCIÓINAK MEGISMERTETÉSE	31
1. AZ EGÉSZSÉGÜGYI ELLÁTÓ RENDSZER BEMUTATÁSA AZ ELTÉRŐ FEJLŐDÉS FELSZÍNRE KERÜLÉSÉNEK KEZDETÉTŐL	32
Születéskor kiderül a probléma	32
A probléma később, a szülészeti osztályról való távozás után derül ki	33
2. AZ OKTATÁSI RENDSZER MŰKÖDÉSÉNEK MEGISMERTETÉSE	36
Gyógypedagógiai fejlesztés és tanácsadás	37
Korai fejlesztés	37
A korai fejlesztés módszerei, lehetőségének bemutatása, a korai fejlesztéshez való hozzáférés útjának ismertetése	39
A legfontosabb, korai fejlesztésben alkalmazott fejlesztő módszerek	43
Óvodai integráció	47
Általános iskolai integráció	48
Középfokú oktatás	49
Felsőoktatás, egyetem	49
Szakértői bizottságok	49
Vegyes profilú intézmények	51
Szegregált oktatási intézmények	51
Egészségügyi gyermekotthonokban élő gyermekek ellátása, oktatása	52
Fejlesztő otthoni környezet kialakítása	52
3. SZOCIÁLIS ELLÁTÁSOK ISMERTETÉSE	54
4. SZÜLŐK JOGAI	59
5. A SZAKSZERŰ MAGÁNELLÁTÁS SZÜKSÉGESSÉGE ÉS KIVÁLASZTÁSÁNAK HELYES ÚTJA	60
ZÁRSZÓ	61
IRODALOMJEGYZÉK	

EGYEDI CSALÁD SZÜLETIK

Ebben a fejezetben ismertetni kívánjuk a családdá válás alapvető folyamatait röviden, majd ki kívánunk térni arra, hogy milyen az, amikor eltérő fejlődésű gyermek (hallássérült, látássérült, mozgáskorlátozott, értelmi akadályozott, autista, pszichoszociális fogyatékkal rendelkező, halmozott fogyatékkal élő) születik a családba.

Amikor két embernek gyermeke születik, az általában az élet legszebb pillanata. Boldog befejezés a hosszú várakozás után, mint a mesékben. Ugyanakkor az újszülöttel együtt szülők is születnek, akik sok-sok izgalmon, aggodáson, örömen keresztül megtanulják, hogyan kell gondoskodni az új életről. Alapesetben sem egyszerű ez, főleg nem felgyorsult, információktól nyüzsgő, mindenkivel szemben hatalmas elvárásokat ébresztő, "Facebook, Instagram felszínességével" terhelt világunkban. Mindig légy boldog, valósítsd meg önmagad, csak a jót mutasd családod életéből! Ez a mai közhangulat, ez az elvárás, mely persze alapvetően hibás, hiszen egy új család születése, egy kisbabáról való gondoskodás embert próbáló folyamat.

S mi van akkor, ha a tündérmese félresiklik, ha a kisbabával valami gond van?

Hogyan lehet megbirkózni a gyorsan és váratlanul jelentkező nehézségekkel, amikor még a kisgyermekes élet kihívásai is túl soknak bizonyulnának?

Hogyan tud az apuka, az édesanya, a család megbirkózni azzal a hatalmas kihívással, ha eltérő fejlődésű gyermek érkezik életükbe, ha nem átlagos, hanem **különleges család** születik?

Szülői idézet koraszülött gyermeket nevelő anyukától

„Születésük estéjén már láthattam őket és a valódi szembesülés velük nagyon megrázó volt. Nem kívánom egyetlen édesanyának sem, hogy így pillantsa meg először gyermekeit. Az öröm és boldogság helyét kétségbeesés, félelem, kiszámíthatatlanság váltotta fel.”

Ebből a lelki helyzetből kell haladéktalanul cselekvőképes állapotba kerülni, hiszen amint a kisbaba jobban van, azonnal el kell kezdeni a fejlesztést, hogy minimalizáljuk a későbbiekben kialakuló maradványtüneteket. Nagy erő, kitartás, sok munka jár az eltérő fejlődésű gyermekek nevelésével, de a befektetett munka minden esetben hoz eredményt, az alapbetegségtől függő mértékben.

AZ ELTÉRŐ FEJLŐDÉS JELENTÉSE

Az eltérő fejlődésű gyermek valamely standardizált vizsgáló eljárással mérhető elmaradást mutat a fejlődés menetben.

Az eltérő fejlődés különböző területeken mutatkozhat meg:

- mozgásbeli elmaradás
- értelmi fejlődési elmaradása
- hallás- vagy látásprobléma
- megkésett beszédfejlődés
- viselkedészavar, szociális készségek eltérései, kapcsolati problémák

Fejlődési zavar szempontjából veszélyeztetett gyermekek („rizikó” gyerekek):

- születés előtti történések (például anyai terhességi cukorbetegség)
- szülés közbeni problémák, szülési sérülés
- koraszülöttség
- alacsony születési súly
- genetikai probléma
- fejlődési rendellenesség
- központi idegrendszer betegségei
- szociális, környezeti veszélyeztetés

Minden ember életében, a felnőtté válás folyamata alatt változik személyisége, kialakul énképe, megfogalmazódik egy elképzelt egyéni jövőkép, melyben megjelenik a családalapítás érzelmi igénye, és megvalósításának lehetősége. A mai modern korban a különböző társadalmakon belül a család az a szerkezeti forma, ami optimális esetben érzelmi alapú, stabil közösség.

A család legfontosabb szerepe a tagok mentális és fizikai egészségének kialakítása, megóvása és fejlesztése. A család biztosíthatja számunkra gyerekkortól a helyes értékek, ismeretek, viselkedésminták, szabályok elsajátítását és adaptálását. Lelki támaszt nyújt érzelmi, szellemi, fizikai fejlődésünk alatt a külvilág hatásaival szemben.

Egyénileg mindenkiben kialakul egy érzelmi mintázat alapú tanult és elképzelt szubjektív családmódel, valamint a szülővé válás motivációjának indíttatása. Természetes, hogy párkapcsolatra, házasságra vágyunk, stabil egzisztenciát szeretnénk, ami már egyenes út a családalapítás felé.

A gyermekvállalás által megvalósulhat az emberi szeretetünkből fakadó örökítés, a gondoskodás, és hagyományozás, mely életünk érzelmi, szellemi kiteljesedésének egyik legfontosabb része.

A gyermekvállalás, a gyermek megszületése alapvetően nagy hatással lesz a leendő szülőkre, hiszen az eddigi életvitelük megváltozik, párkapcsolatuk és a társas kapcsolataik is átalakulhatnak. Az újszülött megérkezésének felhőtlen örömen túl, a kezdeti időben különböző nehézségeket élünk át szülőként, mert hirtelen változik meg az életünk mindennapi ritmusa, és teljesen új szereppel kell azonosulnunk.

I. RÉSZ

A SZÜLŐK SZEMÉLYISÉGFEJLESZTÉSÉNEK JELENTŐSÉGE MENTÁLIS EGÉSZSÉGÜK MEGÓVÁSA ÉRDEKÉBEN

Mi történik akkor, ha a felhőtlen örömmel, izgalommal telt áldott állapotot követően a gyermekek fejlődési rendellenességgel születik, vagy kiderül, hogy eltérő fejlődésű?

Általánosságban elmondható, hogy a szülők első szembesülésének körülményei között alapvető különbségek lehetnek abban, ahogyan gyermekük eltérő fejlődésének tényére fény derül.

Lehet, hogy már a várandósság ideje alatt, vagy a születéskor érkezik szakembertől a váratlan diagnózis gyermekek eltérő fejlődésére vonatkozóan. Előfordulhat az is, hogy Ti, szülőként egy későbbi életkorban veszitek majd észre, de megtörténhet az is, hogy a környezet hívja fel a figyelmeteket, és válik nyilvánvalóvá gyermekek fejlődési eltérése.

Alapvetően abban is különbség van, hogy eltérően fejlődő gyermekek mássága időlegesen áll fenn, vagy élethosszig tartó. Ezért meghatározó az, hogy milyen jellegű és valójában milyen súlyosságú ez a fejlődési eltérés.

Mindezek a tényezők befolyásolhatják azt, ahogyan Ti szülőként megélik ezt a kritikus élethelyzetet, valamint azt is, hogy milyen mértékben és hogyan küzdöttek meg gyermekek másságának tényével.

1. A FOGYATÉKOSSÁG FELSZÍNRE KERÜLÉSEKOR KIALAKULÓ MENTÁLIS TERHEK ISMERTETÉSE

A személyiség típusotok, a mentális és fizikai állapototok már a szembesülés pillanatában is meghatározó, mert ez alakítja ki, hogy milyen lesz az elsődleges reakciótok, mert gyermeketek nem egészséges, egyáltalán nem olyan, mint amelyet előre elképzeltetek. Mivel általánosságban gyakori az, hogy a fejlődési rendellenesség tényének felismerése rendszerint hirtelen sokkhatásként éri a szülőket, létrejön egy váratlan krízishelyzet. Ennek hatására kialakulhat bennetek negatív szülői viselkedés, azaz attitűd, úgymint kétségbeesés, elutasítás, reménytelenség, kilátástalanság. **Ez természetes érzelmi reakció! Emiatt később ne legyen bűntudatotok!**

A negatív egyéni érzelmek kialakulása intenzív hatással lehet a családok további kapcsolatrendszerére, ezért fontos, hogy minél hamarabb kérjétek segítséget szakemberektől! **Ez a kialakult negatív emóció valójában nem is a gyermeketekre, hanem a helyzetre vonatkozik.**

Általánosságban véve, az alábbi kérdések fogalmazódhatnak meg, így bennetek is:

- Milyen eddig ismeretlen nehézségekkel kell majd szembenéznünk?
- Milyen stresszforrásokkal kell majd megküzdenünk?
- Milyen jövő vár így a családunkra?

Fontos arról tudnotok, hogy az emberi mivoltunknak köszönhetően vannak olyan általános jellemzők, melyek az első szembesülést követően pszichológiai folyamatként lezajlanak.

A másság felismerésének hatására a szülőket veszteségélmény éri, hiszen egyáltalán nem az a gyermek születik vagy született meg, akiről álmodtak, akit elképzelték és örömmel vártak. Várt gyermeketek elvesztése, az ebből fakadó hiányérzet miatt, bennetek mint szülőkhöz elindul egy belső, lelki gyászfolyamat. Ezen a gyászfolyamaton mindenki átmegy, a fázisok kikerülhetetlenek.

Ilyenkor:

- a szülő ugyanis gyászolja azt a gyermekét, akit elképzelt, de elveszített;
- gyászolja jövőbeli elképzelt, de megváltozott anyai, apai szerepét, azaz önmagát;
- gyászolja elképzelt, de összetört családképét, valamint
- gyászolja a megszületett, és esetenként súlyos nehézségekkel, hátrányokkal küzdő gyermekét.

Nagyon fontos, hogy személyiségeteknek, egyéni sajátosságoknak megfelelően ne akarjátok kihagyni, vagy megspórolni a gyászfázisokban lévő érzelmi hatásokat. Ne meneküljtek el az érzelmek elől, kellő mélységgel és tudatossággal éljétek meg.

A jövőbeni szülői aktivitásotok intenzitása, az elfogadás hosszú távú stabilitása függ attól, hogy mennyire engeditek meg önmagatoknak személyiségtípusotoknak megfelelően, hogy feldolgozzátok ezt a traumát.

A GYÁSZ FÁZISAI, JELLEMZŐI

Szembesülés

A szülők számára a szembesülést követően az első fázis: a sokkhatás

Az első általános jellemző reakció a tagadás, a tiltakozás és kétségbeesés, keveredve az önsajnálattal. Nem lehet elégszer hangsúlyozni azt, hogy ezeknek az érzéseknek a kialakulását nem maga a gyermek, hanem a váratlan sokkhatás, a nem várt körülmény és a kilátástalannak vélt élethelyzet okozza. Már ebben a fázisban nagy jelentősége van, hogy milyen személyiséggel rendelkeztek szülőként, mert az ösztönszerű tápláláson túl ekkor alakulhat ki gyermeketek és köztetek a szeretet alapú kötődés.

A gyermeketek elfogadása, az iránta érzett szeretet, és az érzelmi kötődés kialakítása nagymértékben befolyásolja a jövőbeni megküzdési stratégiátok intenzitását, esetleges eredményességét.

A következő általános emberi reakció jellemzően: a bizonytalanság, a félelem, a szégyen és a külvilágtól való elszigetelődés érzete

Érdemes már ekkor olyan szakembertől segítséget kérnetek szülőként, aki konkrét útmutatást, esetleg konkrét terápiás javaslatot ad gyermeketek számára. Ezáltal a Ti félelmetek, a bizonytalanságotok is enyhülhet, és így a lehető leghatékonyabban tudjátok szülőként megélni, és kezelni a gyász fázisainak hatásait is.

Ne szakadjatok el a külvilágtól, ne szégyelljétek helyzeteteket, mert ti emberként ugyanazok vagytok, mint korábban a gyermekeitek megszületése előtt.

Az élethelyzetetek és körülményeitek változtak csak, ezért nyugodtan keressetek, és kérjete folyamatosan segítséget környezetetektől.

Ugyanolyan szerethetőek vagytok most is!

Harag, düh

Ebben a fázisban a szülők igazságtalannak tartják, hogy mindez velük történik, haragot éreznek az őket ért tragédiáért, szerencsétlenségért. Haragot érezhetnek a szakemberek iránt, csalódással, sőt haraggal gondolhatnak házastársukra, önmagukra, és akár a születendő vagy megszületett gyermekükre is.

Jellemző, hogy ebben a fázisban a szülők bűnbakot keresnek, akit esetleg hibáztatni lehet mindenért, de ugyanakkor megjelenik a belső büntudat, az önvádaskodás is. Kialakulhat agresszív viselkedés, valamint a teljes kiszolgáltatottság érzése is.

Fontos, hogy nektek, szülőknek ekkor érdemes megtalálni a személyiségeteknek, szemléletmódotoknak és életviteleteknek megfelelő lehetőséget a harag levezetéséhez.

Ne szégyelljétek, vállaljátok fel az érzéseiteket, ettől nem vagytok rossz emberek, de szükségszerű, hogy szakmai segítséget kérjete, és kapjatok a különböző stresszkezelési technikák elsajátításához.

A szülőknek lehetőség szerint választ kellene kapniuk a gyermekük másságát kiváltó ok megértéséért, valamint tényszerű segítséget, útmutatást az őket nyugtalanító kérdésekre vonatkozóan is. Ezért bátran kérdezzetek a szakemberektől, kérjete segítséget civil szervezetektől, kérjete tanácsot hasonló helyzetben élő szülőktől azért, hogy a mindennapi teendők ellátásában is rendelkezetek alapvető gyakorlati ismeretekkel.

Fontos tudnotok arról, hogy általánosságban véve, mivel a gyász fázisain belül erre az időszakra jellemző a hivatali tennivalók elintézése, ezért elengedhetetlen számotokra a helyes érzelmi kontrolláltság állapotának megteremtése.

Alku fázisa, depresszió

Figyeljete arra, hogy ebben a fázisban a legjellemzőbb a szülők sorssal való egyezkedése, remény egy esetleges csodában, valamint a gyermek mindenk fölé helyezése. Erre a szakaszra igaz a különböző gyógymódok keresése is. Törekedjete arra, hogy megbízható, hozzáértő és tapasztalt szakembereket keressete, akik tényleg tudnak segíteni, és aktívan részt vesznek gyermeketek fejlesztésében.

Erre az időszakra jellemző szülőként az anya- és apaszerep maradéktalan betöltésének vágya, melynek érdekében kialakulhat bennetek a totális emberi önfeláldozás szándéka is.

A gyermeketek iránt érzett szeretet, és a helyzetből fakadó esetleges gyűlölet váltakozásából fakadóan, mély büntudat generálódhat érzelmileg bennetek, szülőkb. Fontos, hogy megosszátok egymás között a teendők ellátását, szánjatok magatokra és egymásra is időt, tudjatok érzelmileg és fizikailag is időnként feltöltődni, mert ebben a fázisban jellemző a depresszió kialakulása, és a levertség érzete.

A szembesülést követő sokkhatás, a kilátástalanság érzése, a szülőkb kialakult depresszió kiválthat lelki összeroppanást, felőrlődést, ami gyakran a feladást, az elfogadás elutasítását, valamint a passzivitást eredményezheti.

Ennek elkerülése érdekében törekedjete arra, hogy folyamatosan meg tudjátok egymással nyíltan és őszintén beszélni a bennetek zajló pozitív és negatív érzelmi hatásokat.

Legyetek egymással megértőek és türelmesek amennyire csak lehet, mert a **kölcsönös aktív figyelem enyhíti a depresszió hatását, átsegít, és lerövidítheti ezt az időszakot.**

Az egyik leghatékonyabb segítség ilyenkor a szülő számára az is, ha a szeretetéből fakadóan leginkább gyermekének pozitívumai felé tereli figyelmét. Minél jobban megismeritek a gyermeketeket, annál jobban képesek lesztek akár feltétel nélkül szeretni és elfogadni Őt olyannak, amilyen.

Ez a szeretet képessé tesz benneteket arra, hogy újra meg tudjátok élni az örömet.

Elfogadás

Ahhoz, hogy szülőként sikeresen megküzdjete a gyermeketek másságából fakadó kihívásokkal, nehézségekkel, és hogy cselekvőképes állapotba kerüljete, elengedhetetlen feltétel az **elfogadás**. Az elfogadásnak természetesen különböző szintjei vannak, és ezeken valamennyi szülő végigmegy lelkiileg. Viszont személy- és személyiségfüggő, hogy az elfogadás milyen gyorsan, milyen érzelmi stabilitással halad, és hogy időközben hányszor következik be érzelmi visszaesés.

Az elfogadás mértéke és módja (aktív vagy passzív), valamint az elfogadás folyamata időben a családon belül egyénenként eltérő lehet. Minden érintett családtag személyiségének megfelelően képes haladni a gyász folyamatában, a negatív érzelmek feldolgozásában. A szülők és a családon belül érintettek nyílt és őszinte kommunikációja, együttműködése egymással, valamint a szakemberekkel megkönnyítheti és lerövidítheti ezt a lelki folyamatot.

Természetesen a szülő(k)-ben kialakulhat negatív érzelmi viszonyulás is a gyermekkel, a megváltozott élethelyzettel és a körülménnyel kapcsolatban. Megjelenhet a **kilátástalanság** érzése, mert szülőként lehet, hogy nem tudsz tenni gyermeked teljes fogyatékosságának megszüntetése érdekében semmit.

Jellemzően kialakulhat a **motiválatlanság**, mert a fejlődési rendellenesség ténye úgysem fog megváltozni, az állapot esetleges jövőbeli javulása mellett sem.

A **szégyenérzet**, a **bűntudat**, a társadalom megvetettségének érzése, a **korábbi emberi kapcsolatok beszűkülése** a szülőt akár folyamatos **önsajnálatt**ba taszíthatja. A személyes elégedetlenség, az összeroppanás, a teljes felőrlődéstől való félelem, a gyermek sérültségének lelki terhe és a felelősség hárítása miatt a szülő inkább az inaktivitást választja. Ekkor az **elfogadás** közönyös, esetenként elutasító, lemondó, a szülő hárítja a gyermekvállalás korábbi felelősségét is, és viselkedése (elfogadásmódja) **passzívvá** válik. A szülő egyéni passzivitása megjelenhet a gyermek, valamint a család irányába, esetenként pedig kiterjedhet életének egyéb területeire is.

Az elfogadás tudatosan aktívvá formálása nagyon fontos és nehéz, személyiségtől függően akár hosszú folyamat is lehet. Az aktív elfogadás idővel nem csak a gyermekre lesz pozitív hatással, hanem a szülők személyiségének fejlődésére is. Az aktív alkalmazkodás a megváltozott élettérhez, az új feltételekhez a szülők személyiségét is formálja, mert toleránsabbá, kitartóbbá, erősebbé, következetesebbé válhatnak. A szülők problémamegoldó képessége nagymértékben fejlődhet egyénenként és közösségi szinten is. Az aktív elfogadás képes a szűkebb és tágabb környezetre is pozitív hatást gyakorolni, empátiát ébreszteni, így a környezet szülőkre visszaható támogatása is növekedhet.

Az elfogadást befolyásoló néhány tényező:

- a gyermek másságának jellemzői,
- eltérően fejlődő gyermekek száma a családban,
- születési sorrend,
- a szülők személyisége,
- a szülők életkora,
- a szülők iskolázottsága, foglalkoztatottsága,
- a család anyagi forrásai, megküzdési stratégiái,
- a család értékrendszere, mérete,
- a szülők, nagyszülők viszonyulása, támogatottsága,
- a környezeti és kulturális hatások.

A gyász fázisain túljutni az aktív elfogadásig nagyon nehéz, és természetes a szülők időnkénti érzelmi, hangulati ingadozása, vagy visszaesése. Annak érdekében, hogy a gyász kezdeti fázisától könnyebben eljuthassatok az aktív elfogadásig, a valós önismeret, és személyiségetek típusának ismerete segíthet, bizonyos értelemben érzelmi támaszt biztosíthat számotokra.

Ezen ismeretek alapján megtudhatjátok önmagatokról azt is, hogy milyen **rejtett belső erőforrásaitok** lehetnek.

A készségek személyes fejlesztésével azok a képességeitek, tulajdonságaitok fejleszthetőek, melyekkel a mindennapi élet megküzdései hatékonyabbá válhatnak számotokra.

Akár a gyermek születése előtt, vagy a születés pillanatában, illetve a korai fejlődésben szembesültök szülőként gyermeketek másságával, az igazság az, hogy nincs elég idő a gyász fázisainak megélésére, mert a lehető leghamarabb kell a sokkhatást követően **aktív cselekvésre** átváltanotok.

Nagyon fontos, hogy a szakember által ismertetett diagnózis közlésformája emberséges, együttérző legyen irányotokba, és ne mások előtt történjen. Ha ezek az optimálisabb körülmények mégsem valósulnak meg, a később esetleg igénybe vett mentálhigiénés terápián erről is beszéljete, hogy ne maradjon meg negatív érzelmi lenyomat bennetek. Fontos, hogy legyen a későbbi időkben is olyan szakember, aki az első szembesülést követő időszakban újra és újra kellő segítséget tud nyújtani számotokra akkor, amikor túljuttok az első sokkhatás fázisán. Szintén fontos, hogy a szakember újabb konzultációkat tudjon biztosítani számotokra, ahol a bennetek megfogalmazódott kérdésekre - a kompetencia határán belül - szakszerűen tud válaszolni, érthető és pontos diagnózist adni.

FIGYELJETER SZÜLŐKÉNT AZ ALÁBBI TÉNYEZŐKRE!

- A jövőtökre vonatkozóan meghatározó tényező, hogy a szakemberek által megállapított diagnózisról mennyire pontos és részletes információval rendelkeztek!
- A konzultációkon, mint szülők, ha lehet, akkor mindketten legyetek jelen. Lehetőség szerint időnként a kisbabátokat is vigyék magatokkal ezekre a konzultációkra, legyen veletek valamelyikötök ölében, mert ezzel is erősítitek az összetartozásotok érzését családként!
- A szakemberektől ne féljetez kérdezni, nagyon figyeljetez és jegyzeteljetez!
- Legyetek tisztában gyermekeze erőségeivel is, mert ez nagymértékben támogatja a pozitív szülői szerepet, melyet gyermekeze felé közvetíthetez!
- Figyeljetez arra, hogy gyermekeze és köztetez már a születést követően tudjon kialakulni az érzelmi, korai kötődés!
- Kiemelt jelentősége van gyermekeze fejlődésében annak is, ha már van konkrét terápia. Lehetőség szerint a foglalkozásokon mindketten legyetek jelen, és ha van testvér, akkor érdemes a gondozásba bizonyos szinten őt is bevonni. A közös, sikeres megküzdés erősíti a család egységét!
- Bátran forduljatez szakemberhez, mert Nektez is szükségetez van lelki értelemben mentálhigiénés támogatásra. Segít felismerni a bennetez lezajló emberi, lelki folyamatok egyéni részleteit, szakszerű segítséget nyújt a krízishelyzeteken túljutni. Ne szégyelljetez, inkább bátran kérjetez segítséget!

„Előbb csináld azt, ami szükséges, utána azt, ami lehetséges és máris azt fogod csinálni, ami lehetetlen.”

(Assissi Szent Ferenc)

2. AKÜLÖNBÖZŐ SZEMÉLYISÉGTÍPUSOKRA JELLEMZŐ ÁLTALÁNOS REAKCIÓK, VISELKEDÉSMÓDOZATOK, MELYEKET SZÜLŐKÉNT ALKALMAZUNK

A kiadvány előző részeiben már említettük a személyiségtípusok megismerésének jelentőségét. A személyiségek típusa meghatározza már azt is, hogy az első szembesülésnél gyermeketről kapott váratlan diagnózisban ismertetett tényekre milyen lesz az elsődleges érzelmi reakciótok. Meghatározza továbbá a jövőbeni megküzdési stratégiátok megteremtését, a megvalósításának a feltételeit, az érzelmi stresszhez való viszonyulásotokat, valamint a gyász fázisainak érzelmi feldolgozását.

A SZEMÉLYISÉG

A személyiség a *persona* latin eredetű szóból származik, ami maszkot jelent. A személyiség összetett fogalom, mert magába foglalja az ember fizikai adottságait, szellemi és lelki tulajdonságait. Ettől válunk egyedivé, megismételhetetlenné és megkülönböztethetővé másoktól. Személyiségünk életkortól függetlenül a belső és külső hatásokra reagálva, alapvetően képes dinamikusan formálódni és fejlődni. Születésünket követően a személyiségünk kialakulását, fejlődését, mintázatait számos tényező határozza meg.

CSALÁD, ÖRÖKLŐDÉS

(szellemi, mentális, genetikai öröklődés)

Az öröklődés az a folyamat, amely során az utódban megjelennek a szülőktől örökölt gének és kromoszómák, illetve ezek kombinációja. A szülőktől örökölt gének összessége adja a genotípust, az öröklöttségnek pedig az a része, melyben az egyénre jellemző egyedi tulajdonságok (morfológia, fiziológia, viselkedés) megjelennek, az a fenotípus. Egyes tudományos nézetek alapján, emiatt egy viszonylagos állandóság megtalálható a mozdulatokban, temperamentumban, arcvonásokban vagy akár a hanghordozásban, ezért a személyiség biológiai gyökerekkel is rendelkezik. A születést követően a szülőktől látott és tanult minták meghatározzák személyiségünk kialakulását, mélyebb rétegeinek formálódását.

TÁRSADALOM, KÖRNYEZET

(kultúra, vallás, hagyományozás, gazdaság, társadalmi elvárások, környezeti hatások)

A szociokulturális öröklődés által ismerjük meg a társadalom kulturális, vallási, etikai, erkölcsi értékeit, gazdaságát. A családnak a külső társadalmi hatások elfogadásában, értelmezésében fontos szűrő szerepe van, mert a szülőkhöz kialakult egyéni értékrend határozza meg ezen információk adaptációját, családon belüli hagyományozását.

A SZEMÉLYISÉG ÖSSZETEVŐI

A személyiség magába foglalja az egyén érzelmi, gondolkodási, viselkedési és cselekvési mintázatait, ami meghatározza azt, ahogyan a fizikai és a társas környezetével kapcsolatot létesít.

A személyiség alapvető összetevői:

- **Testalkati, morfológiai jellemzők**
(a test formája, felépítése, magassága, arcforma)
- **Életműködési, fiziológiai jellemzők**
(fizikai képesség, betegségre való hajlam)
- **Temperamentum**
(szangvinikus, kolerikus, melankolikus, flegmatikus)
- **Szükségletek**
(belső vágyak, késztetések)
- **Képességek és készségek**
- **Beállítódás**
(érzékelés, megítélés, érzelmi értékelés, reakció)
- **Érdeklődés**
(humán vagy reál, elméleti vagy gyakorlati kérdések a fontosak)

Személyiségünk kialakulásában az elsődleges és legfontosabb tényező között szerepel a család ahová megszületünk, ahol gyermekként, serdülőként élünk, és ahonnan optimális esetben felnőttként kezdjük meg saját jövőnket kialakítani, megvalósítani.

Ahhoz, hogy kicsit megismerjük személyiségünket, egyéniségünket, jellemünket, vissza kell utazni gondolatban gyermekkorunk bizonyos eseményeihez, kudarcaihoz, sikereihez és emlékek érzelmi lenyomataihoz.

A szülőktől tanult és látott minták átvétele, alkalmazása, adaptációja meghatározza önmagunkhoz, környezetünkhöz és a világhoz való viszonyulásunkat. Befolyásolja énképünk kialakulását, hatással van érzelmi intelligenciánk kialakulására, fejlődésére, valamint meghatározó az elképzelt szubjektív jövőképünk kialakításában.

KÉPESSÉGEK, KÉSZSÉGEK

KÉPESSÉG FOGALMA

A személyiséget alkotó és meghatározó képességek, készségek megismerése, elsajátítása nagyon fontos életünk kezdeti szakaszában (0-16 év), ezért a szülői szeretet, a figyelem, a gondoskodás, a tanulás különleges jelentőséggel bír. A képesség kifejezés magába foglal minden olyan tudásfajtát, ami az egyén számára aktivitást tesz lehetővé. A képesség mindig a cselekvéssel, a történéssel, valamint a létezéssel kapcsolatos.

A képesség közé tartozik a pszichológiában, a(z):

- Érzékelés
- Észlelés
- Emlékezés
- Tanulás
- Gondolkodás
- Nyelv

Képességek közé sorolandó a pedagógiában, a(z):

- Írás
- Olvasás
- Számolás
- Általános gondolkodási képességek

Érdemes tudni azt, hogy szinte minden képességünk eredetére vonatkozóan viták folynak a veleszületettségről, illetve a tanultságról, a környezet-öröklés viszonylatáról, ami még napjainkban is él. Alapvetően a képességek a személyiségünk jellemzői, a jártasság és készség szintjén zajló ismeretek elsajátítása, és a hatékony feladatmegoldás aránya és automatizáltsága alapján.

KÉSZSÉG FOGALMA

A készségek nem születnek velünk, azokat pszichológiai fejlődésünk során a tanulás révén sajátítjuk el.

Ilyen képességek, készségek:

- Ösbizalom, önbizalom
- Önfegyelem, önkontroll
- Akarat, szándék
- Értékrendszer
- Játékosság
- Teljesítőképeség, kitartás
- Szorgalom, aktivitás
- Motiváció, kitartás
- Türelem
- Erkölcsösség
- Felelősség
- Következetesség
- Döntések, kezdeményezőkészség
- Alkalmazkodóképesség
- Intimitás
- Identitás elérése

Születésünket követően az anya egyik legfontosabb feladata a biológiai tápláláson túl, hogy a „feltétel nélküli szeretete”, érzelmi gondoskodása által lényünkben kialakuljon és fejlődhessen az ösbizalom. Ennek fontos szerepe van személyiségünk kialakulásában, mert az élet szeretetének, az önmagunkba vetett hitnek, a saját életünk szeretetének és az önbizalomnak ez lesz a jövőbeni alapja.

Életünk első négy éve meghatározó jelentőséggel bír személyiségünk kialakulásában. Életünk ezen szakaszában a család az az élettér, melyben elsődlegesen a szülők, testvér(ek), nagyszülők viselkedéseit, viszonyulásait, szerepeit, megszokásait gyermekként látjuk, figyeljük és beépítjük személyiségünk alapelemeiként.

Hogyan viselkedik Anyukám és Apukám a különböző élethelyzetekben, hogyan viszonyulnak érzelmileg egymáshoz, milyen interakciókat hoznak létre, hogyan oldják meg egyénként, és osztják meg a mindennapi élet feladatait közösségi szinten.

Kinek mi a szerepe családon belül, valamint hogyan viselkednek a külvilág impulzusaira. Ha a szüleink egymáshoz való viszonyulásában gyermekként látjuk és érezzük a szeretet állandó jelenlétét, a gondoskodást, a kölcsönös odafigyelést, akkor számunkra is ez a viselkedésmód lesz természetes.

Ha szüleink a mindennapi élet feladataira, kihívásaira, konfliktusaira alkalmazott viselkedése inkább problémamegoldó, sem pedig halogató vagy elkerülő, akkor a gyermeki személyiségünk is ezt tartja majd természetesnek. Így alakulnak ki bennünk az egyéni érzelmi, erkölcsi mintázatok és a felnőttkori materiális önmegvalósítás egyéni viszonyulása.

Személyiségünk további formálódását, fejlődését a bölcsődei, óvodai, iskolai szocializálódás által ért társadalmi és környezeti ingerek is nagymértékben meghatározzák. Gyermekként, kamaszként hirtelen kitágul a világ, egy sokszínűbb emberi közösségbe kerülünk, melyben új kapcsolatok jönnek létre.

A családban eddig tanult minták formálta személyiségünk által integrálódunk, kapcsolatok jönnek létre, kialakulnak barátságok, vagy éppen az ellenszenv érzése jelenik meg másokkal szemben. Beilleszkedésünk körülményei igencsak változatosak, színesek, tarkítva a siker, a kudarc, az öröm, a fájdalom, az elfogadás, vagy éppen a tiltakozás érzésével.

A különböző személyiségtípusok felsorolásával, a típusokra jellemző általános tulajdonságok, valamint a típusokra jellemző esetleges stresszreakciók bemutatásával célunk az, hogy Ti szülőként, vagy leendő szülőként rendelkeztek ilyen irányú ismeretekkel, és bármilyen helyzetbe kerültök is, akkor ezek felismerhetővé váljanak számotokra.

Bizonyos mértékig abban is segíthet, hogy az alapvető tulajdonságok megismerését követően felismerjétek saját eddigi viselkedésmódjaitokat, reakcióitokat, saját belső mentális erőforrásaitokat, ugyanakkor visszaigazolást is kaphattok eddigi önismeretek vonatkozásában.

Szeretnénk felhívni a figyelmeteket arra, hogy a valós önismeretnek, és a személyiség fejlesztésnek különleges és jelentős szerepe van az elfogadásban, a gyász fázisainak eredményes feldolgozásában, a jövőbeni megküzdési stratégiátok felállításában, a mindennapi feladatok hatékonyabb és aktív ellátásában.

EGY KIS TÖRTÉNETI ÁTTEKINTÉS

Az emberi viselkedés megfigyelésére, megértésére, illetve előjelzésére irányuló igény mindig is megvolt az emberekben. A pszichológiában a személyiségtípológiának nagy múltja van. A legkorábbi elméletek közül kiemelkedő a Hippokratész (i.e.460-375) nevéhez fűződő, általa felállított temperamentum-modell, melyben a személyiségek elkülönülnek **melankolikus, kolerikus, szangvinikus, flegmatikus** személyiségtípusokra.

Ezt az elméletet később egy Galénosz (i.sz.129-201) nevű, római orvos egészítette ki. A kettejük munkásságából létrejött elmélet egy olyan átfogó tipológiává teljesedett, amely a biológiai, vérmérsékleti sajátságokat bizonyos viselkedési tendenciákkal, érzelmi-hangulati reakciókkal állította párhuzamba. A Hippokratész-Galénosz-féle elképzelés alapvetően az egyéni megbetegedési hajlamok alapján különítette el a fenti vérmérsékleti típusokat, de azt is kimondta, hogy mindenki meghatározott alkattal születik, a nedveknek jellemző keveredésével. **A lélek pedig nem független a testtől!**

A XX. században **Carl Gustav Jung** a kifelé forduló **extrovertált**, illetve a befelé forduló **introvertált** emberek tudatát vizsgálva nyolc típust különböztetett meg.

Tovább vizsgálva az emberi típusokat megállapították, hogy vannak, akik inkább feladat-orientáltak, és az intelligenciájukra (IQ) építenek, míg mások emberi kapcsolataikat mozgósítják, és az érzelmi intelligenciájukat (EQ) helyezik előtérbe.

Az **extrovertált** típusú személy minden figyelmét, érdeklődését a környező világ, az emberek, az események és a külső élmények kötik le, életét az őt körülvevő világgal való kapcsolata tölti ki. A valóság tárgyaira alapoz, aszerint tájékozódik. Gondolatait és cselekedeteit, saját erkölcsi törvényeit a társadalom szokásai befolyásolják és határozzák meg. Az extrovertált ember közvetlen, nyitott, barátkozó természetű, kedveli az új élethelyzeteket, kalandokat, és nyitott az új ötletekre is. Jellemzően azokat a tevékenységeket kedveli, ahol közvetlenül emberekkel lehet és dolgozhat együtt. Az ilyen típusú emberek vállalkozó szelleműek, de nem túl kitartóak.

Ha konfliktus vagy érzelmi stressz éri az extrovertált típusú embert, akkor jellemzően társaságot keres, ahol kibeszélheti magát, vagy olyan tevékenységet választ, ahol például mozgással vezeti le belső feszültségét.

Az **introvertált** típusú ember inkább csendes, zárkózott, megfontolt, belső élményei foglalkoztatják, a figyelmet és energiáit a saját belső világára irányítja. Nagy társaságban feszélyezetten mozog, a tömeg idegessé, feszültté teszi. Jellemző a távolságtartás, nehezebben alkalmazkodik és teremti új kapcsolatokat. Általában kevés, de tartós és mély barátságok, viszonyok kialakítására törekszik. Az ilyen típusú emberek azokat a feladatokat kedvelik, amikor átadhatják magukat gondolataiknak, alaposan elmélyedhetnek érdekes témákban, mert szívesen elmélkednek és keresik a válaszokat az élet nagy összefüggéseire.

Az introvertált emberek nem kedvelik a váratlan helyzeteket, ezért előre terveznek, és rendszerint kitartóak. Az érzelmi stressz és konfliktus esetén az introvertált típus befelé fordul, visszahúzódik, és csendes szomorúságba burkolózik. Aggodalmas, pesszimista beállítottsága miatt könnyen válhat depresszióssá, és úgy érzi képtelen cselekvésre.

Sigmund Freud pszichoanalitikus megközelítése szerint a személyiségnek három szférája különíthető el:

- **Ösztön-én** (öröklött, tudattalanban lévő lelki tartomány, azonnali szükséglet kielégítésére törekszik).
- **ÉN** (közvetíti a belső valóság és a külvilág, az ösztön-én és a felettes én között).
- **Felettes én** (szuper-ego): szülői hatásra alakul ki, ezt a tanár/mester átformálhatja, ez képviseli a hagyományokat, az erkölcsöt és a lelkiismereti funkciókat.

Az 1920-as években a **DISC elméletet** kidolgozó **William Moulton Marston**, szintén négy alapelemre épülő tipológiát alkalmazott az emberi viselkedés leírására, úgymint **Dominance, Influence, Steadiness, Compliance**. Magyar nyelven a **Dominancia, a Befolyásolás, a Kitartás** (vagy Stabilitás) és a **Szabálykövetés** (vagy Szabálytisztelet) kifejezéseket használjuk. A **természetes stílus** (alapkarakter) azt mutatja meg, hogyan reagálunk spontán módon, amíg a **felvett stílus** arról szól, hogy az elvárások mit diktálnak, azaz hogyan „kellene” viselkednünk.

Napjainkban a személyiségnek számos definíciója létezik. Mindegyik definíció azonban megegyezik abban, hogy a személyiség olyan különböző testi és lelki tulajdonságok dinamikus és egységes egésze, amelyek az embert egyénenként megismételhetetlenné teszik, megkülönböztetik másoktól, meghatározzák viselkedését és gondolkodását.

A négy személyiségtípusra jellemző tulajdonságokkal alapvetően mindannyian rendelkezünk. Az eddigi ismeretek alapján valamelyik típushoz tartozó jegyek, tulajdonságok dominánsabban jelennek meg egyéni viselkedéseinkben, szemléletmódunkban, önmagunkhoz és másokhoz való viszonyulásunkban. Ennek alapján meg lehet különböztetni az emberek egyéni személyiség-típusát.

SZEMÉLYISÉGTÍPUSOK

Kolerikus - Domináns - Piros

- A kolerikus típus határozott, energikus, önbizalmat sugárzó igazi vezető személyiség, aki leggyakrabban önálló, magabiztos, öntudatos és erős egyéniség.
- **A kritikus vagy nehéz élethelyzetekben azonnal kezébe veszi a kezdeményezést, mindent megtesz, ami tőle telik, nyugodtan rábízhatjuk magunkat, mert teljes személyiségét beleadja a cél elérésébe.**
- Nagyszerű a gyakorlati érzéke, igen jó szervező, kitartó, az akadályok nem rémítik meg, mert személyes kihívásnak tekinti őket.
- Általában erős akaratú személy, teljesítményorientált, céltudatos, optimista, és állandó aktivitás jellemzi.
- Mivel erős személyiség, környezetében gyakran tiszteletet ébreszt, tekintélyt sugároz, könnyen, és szinte természetes módon válik vezetővé.
- A kolerikus típusú személy vezetési tehetsége, számos pozitív adottság összességéként jelentkezik, úgymint: jó megfigyelőképesség, pontos gondolkodás, alapos, elméje kombinatív, fejlett a problémamegoldó képessége.
- Hajlamos a túlzott dominanciára, az ellentmondást nehezen tolerálja környezetében, irányítása autokratikus, rosszul viseli a kritikát, nem csak tiszteletet, hanem képes félelmet is ébreszteni környezetében.
- Szókimondó, időnként tapintatlan, emiatt gyakran konfrontálódik, mert ha valami bántja, akkor azon nyomban ki is mondja. Impulzív személyiség, ösztönös, ezért könnyen elveszítheti az önuralmát.
- A kolerikus típusú személyeknél gyakran előfordul, hogy az érzelmeiket a gyengeség jelének tekintik, ezért hajlamosak önmagukban elfojtani, háttérbe szorítani.
- Leginkább az érzelmi gyengeségtől fél, ezért a gyengeségnek még a látszatát is elkerüli,

nehezen enged másokat közel magához. A döntéseiben teljesen racionális, képes érzelmeit kikapcsolni.

- Párkapcsolatban, társként mégis mély érzésekre és odaadásra képes, gyengéd, figyelmes, de a szeretete azonban erőteljesen birtokló.
- Ha egy kolerikus típusú ember gondolkodása versengő, akkor úgy érzi, hogy kötelessége tudatni veled azt is, hogy mi a jó neked és mi a rossz veled kapcsolatban. Ezért előfordul, hogy a saját gyengeségeit is mások hibájának tulajdonítja. (pl.: Nem én vagyok türelmetlen, te vagy lassú.)
- Ha versengő kolerikus párod van, akkor tudd, hogy az életed szervezett és célratörő lesz, párod sosem fogja kiengedni kezéből a kontrollt, viszont mindig biztonságban érezheted magad mellette, és tudhatod, hogy bármit megtenne, ha kell, akár az életét is odaadná érted.

Jellemző mondatai:

- „Képes vagyok rá!”
- „Tudom, mit akarok, és véghez is viszem!”
- „Igazam van!”

Szangvinikus - Befolyásoló - Sárga

- A szangvinikus típusra jellemző, hogy lendületes, energikus, lelkes, pozitívan gondolkodó szórakoztató személyiség, aki kedveli a spontaneitást és rugalmas. Őszinte érdeklődéssel közeledik az emberekhez, minden gyanakvás nélkül, valamint életszeretével képes magával ragadni másokat is.
- Jellemző, hogy folyamatosan igényli a figyelmet, szinte mindig könnyen teremt kapcsolatot, abszolút társasági ember, és legtöbbször mindent megtesz annak érdekében, hogy a középpontban lehessen. Más emberek között, mások szeretetétől és csodálatától övezve érzi magát értékesnek.
- Legtöbbször rendkívül kíváncsi, a száraz tényeken, adatokon kívül szinte minden érdekli, a lényeg az, hogy minél színesebb és humorosabb, vagy éppen minél drámaibb legyen, amire figyel. Nagyszerű előadó, kitűnő szervező, képes mindenkit lelkesíteni, sőt motiválni. Hangulatváltozásai erősen befolyásolják, mert érzelmei hullámvasútként működnek, gyors váltásokkal, emiatt könnyen indulatossá válhat, de ugyanolyan hamar lecsillapodik.

- **A szangvinikus típusúak sokkal jobban szeretnek szóban, mint írásban kommunikálni, természetesen, ha hagyják is szabadon beszélni.**
- A szangvinikus típusúak képesek felnőttként is megőrizni magukban az örök gyermeket, rácsodálkoznak a világra, és lenyűgözően hatnak rájuk az élet apró csodái.
- Egy közösségen belül ő a kreatív fél, de a megvalósítás során nemigen számíthatunk rá akkor, ha számára unalmasnak tekintett a feladat elvégzése, mert **a monotonitás nem fér bele a jó közérzetébe, ahogy a fájdalom és a szenvedés sem. Nehezen tud szembesülni azokkal a tényekkel, ami stresszhelyzetet okoz, hajlamos a problémák elől elmenekülni.**

Jellemző mondata: „Figyelj rám, és én szórakoztatni foglak!”

Flegmatikus - Kitartó - Zöld

- A flegmatikus típusú személyiségre jellemző, hogy őszinte, rendkívül barátságos, elfogadó, tárgyilagos és képes pártatlanságra. Érezhetően harmóniát sugároz, mivel bízik önmagában, másokban, és legtöbbször nem aggódik a jövő miatt. Türelmes, megnyugtató és segítőkész, belső motivációja a béke, a harmónia fenntartása, akár mindenáron. Ezért ha kell, nem vesz tudomást semmiről, ami a nyugalma megzavarhatná, inkább figyelmen kívül hagyja környezete minden zavaró, nyugtalanító tényezőjét, valamint saját nyugtalanító érzéseit, késztetését is.
- A flegmatikus típus, mivel érzelmileg nincsenek erős kitörései sem negatív, sem pozitív irányba, ezért ritkán esik kétségbe, ugyanakkor lelkesedni sem szokott. Jellemző rá az egykedvűség és a közönyösség, általában meg van elégedve a saját életével, nincsenek nagy vágyai, egész apró dolgoknak is képes örülni, bár örömét alig mutatja ki.
- **Valamennyi flegmatikusra jellemző, hogy kerüli a konfliktust!**
- Fontos számára, hogy környezetében békesség legyen!
- Rendkívül megértő típus, hiszen el tudja fogadni az összes többi személyiségtípus szemléletét, segítőkész, nehezen, szinte sohasem mond nemet, igen jó barát, jó hallgatóság, néha maga a megtestesült lelki „szemetesláda”.
- A saját, személyes problémáit békés egykedvűséggel kezeli, az érzelmi feszültséget sokáig tűri, nem mondja ki nyíltan sem az igényeit, sem a problémáit.
- **A flegmatikus személyiségű ember legtöbbször azt várja, hogy a problémák, az**

érzelmi konfliktusok maguktól megoldódnak.

Szinte sohasem lehet velük veszekedni, de a kialakult konfliktust megoldani sem, mert amit kimond a másik fél, azt ráhagyja végletekig. **Amikor azonban a stressz mértéke meghaladja az érzelmi tűréshatárt, akkor vagy némán távozik, vagy „hirtelen felindulásból” cselekszik.**

- Senkivel nem akar versenyezni, nem karrierista!
- Legszívesebben csak szemlélődik!
- A flegmatikus nem szeret cselekedni, kimozdulni a kényelmes helyzetből, ezért nagyon ritkán kezdeményez.
- A feladatok elvégzésében, tevékenységében szorgalmas, produktív, gyakorlatias, elintéz mindent, és másoknak is segít. Órákon keresztül képes például egyhangú feladatokat elvégezni jól úgy, hogy közben gondolatai máshol járnak.
- Házasságban, párkapcsolatban képes a szeretett személy felé minden határt elveszíteni, teljesen el tud merülni a másikban, sőt annak visszatükröződésévé válik. Érzelmi elkötelezettsége néha csupán felszínes, előfordul, hogy elsősorban a megszokás motiválja egy kapcsolatban.
- Engedékeny viselkedése ellenére a zöldből makacs ellenállás dolgozik, rendkívül erősen óvja önállóságát, belső stabilitását. Nem akarja, hogy mások befolyásolják, irányítsák, megzavarják a belső nyugalma. Mivel nem szeret nemet mondani, ezt elsősorban úgy éri el, hogy szelektív a hallása, és amit nem akar, azt egyszerűen nem hallja meg.
- A gyengéi elsősorban a kényelemszeretetéből és a konfliktuskerüléséből adódnak. Kényelemszeretete, lustasága erősebb lehet az ambícióinál, emiatt nem fejleszti magát, képességei megmaradnak a lehetőség szintjén. Kívülről nehéz motiválni, és ha mégis megpróbálják, noszogatják, azt nyugalma, önállósága megsértésének érzi, és belső ellenállással reagál.
- Gyenge önérvényesítő képessége miatt alkalmazkodó képessége megalkuvásba torkollhat!
- A flegmatikusnak gyakran rossz az időérzéke, pontatlan, a határidőket sem tartja be, mivel meglehetősen szeret halogatni!

Jellemző mondatai:

- „Minden rendben van, elégedett vagyok.”
- „Minden úgy jó, ahogy van.”

Melankolikus - Szabálytisztelő - Kék

- A melankolikus típusú a született gondolkodó!
- Analitikus, folyamatosan elemez, majd kiragadja a lényegét, és a felszín mögött meglátja a struktúrát, a rendező elveket. Olyan összefüggésekre is rájöhet, amelyek mások számára rejtve maradnak, mivel jó megfigyelő, a kutatási kedv és a megismerés vágya hajtja. Meg akarja érteni a világ működését. Vannak olyan melankolikusok, akik inkább érzelmeiken és képzelőerejükön keresztül akarják megérteni a világot, vagy ha kell, akkor teremtenek újat.
- A melankolikus személyiségtípusú ember csak néhány dologgal szeret foglalkozni, de ha valami igazán érdekli, akkor képes abban teljesen elmerülni. Különös gondossággal ügyel a részletekre, jó a memóriája, szereti a számokat, a mérhető és összehasonlítható egységeket. Precíz és módszeres, megbízható, általában pontosan betartja a határidőket, kivéve akkor, ha a megoldást nem tartja tökéletesnek, és újrakezdi az egészet.
- **Mivel mindent meg akar érteni, a döntés általában nehéz a számára, és döntése előtt gyakran túl sokat hezitál. A tökéletességre törekszik, mert úgy gondolja, hogy van hibátlan megoldás, és neki azt kell megtalálnia!**
- **Váratlan stresszhelyzetben a döntés és a cselekvés nagy megpróbáltatás számára!**
- Életének legtöbb területén komoly, rendszerezett, a mindennapjait tervszerűen, céltudatosan éli, amibe a spontaneitás alig fér bele.
- Általában kevés barátja van, mert nehezen enged közel magához embereket. Ha mégis, akkor mélyen empátikus, átlátja a másik helyzetét, problémáit, viszont kéretlenül sohasem ad tanácsot.
- A melankolikus meglehetősen érzelmes típus, érzelmei lassan jönnek létre, viszont tartósak. Erőteljesen befelé forduló, érzéseit, hangulatát sokkal nehezebb kívülről megváltoztatni. Hajlamos mélyen elmerülni a negatív érzelmeiben (szomorúság, düh, aggodás), és amíg más személyiségtípusú emberek jól szórakoznak saját hibáikon, addig a melankolikus mélységesen szégyelli azokat.
- A melankolikus hibái elsősorban perfekcionizmusából adódnak, mivel mindenben a tökéletességre törekszik, és ennek érdekében elnyomja az ösztöneit és szükségleteit.

Állandóan és önkritikusan figyeli önmagát. Gyakran úgy érzi, hogy környezete, a világ kiszámíthatatlan, és ő képtelen megvédeni magát, mert nem funkcionál olyan jól, mint a többi ember.

- A befelé fordulása, önelemzése és önmegfigyelése miatt hajlamos a hipochondriára, illetve kisebb-nagyobb mértékben a depresszióra is.

Jellemző mondatai:

- „Ami nem tökéletes, az semmit sem ér.”
- „Tudom, értem, átlátok rajta.”
- „Félig üres a pohár.”

Összefoglalásként tehát elmondhatjuk, hogy minden ember személyisége a saját fizikai, lelki és szellemi tulajdonságok egyedi és csak rá jellemző kombinációjának összessége. Ez teszi őt egyedivé, megismételhetetlenné és megkülönböztethetővé másoktól.

A személyiség egységes egész, ugyanakkor dinamikus, hiszen a külső és belső hatásokra reagálva egyaránt fejlődik, formálódik. A személyiségtípusunk megismerése feltárja önmagunk számára egyéni gondolkodási, érzelmi, cselekvési és viselkedési mintázatainkat, amelyek meghatározzák a személyes stílusunkat, és azt a módot, ahogy a fizikai és a társas környezetünkkel kapcsolatba lépünk.

Az életben bekövetkező váratlan fordulatokra, krízishelyzetekre adott egyéni és a szeretteink érzelmi és fizikai reakcióinak felismeréséhez és helyes értelmezéséhez nélkülözhetetlen a személyiségünk valós ismerete.

Ezen ismeret biztosíthatja önmagatok és szeretteitek reakcióinak megértését, elfogadását, valamint segítséget nyújthat a családként való egységes, közös megoldás és megküzdési stratégia hatékony megvalósításában.

3. AZ ÖNISMERET JELENTŐSÉGE AZ ÉLETBEN KIALAKULÓ VÁRATLAN HELYZETEK, TRAUMÁK, SOKKHAVÁSOK PREVENTÍV ÉS KIEGYENSÚLYOZOTT MEGOLDÁSÁBAN

ÖNISMERET FOGALMA

Az önismeret nem más, mint önmagatok tudatos lelki megismerése, amely során megismeritek többek között érzéseiteket, gondolataitokat, képességeiteket, szándékaitokat, személyiségeteket meghatározó tulajdonságaitokat. Vannak könnyebben hozzáférhető, felismerhető tulajdonságok, és vannak, amelyek önreflexió vagy személyiségfejlesztő foglalkozások által válnak számotokra megismerhetővé és ezáltal tudatossá.

Önmagatok valós és reális megismeréséhez elsősorban őszinteségre van szükség, hiszen a személyiségetek feltárásának folyamatában lehetnek majd olyan felismeréseitek, melynek igazságtartalma időnként érzelmi fájdalmat okozhat számotokra.

Mégis fontos a helyes és reális énkép kialakítása, mert ez meghatározza az önértékeléseket és önbecsüléseket.

Az önelfogadás tulajdonképpen az önmagunk minősítés nélküli elfogadását jelenti, saját pozitív és negatív tulajdonságainkat is beleértve. Az önismeret gyakorlása által feltárul az, hogy milyen tulajdonságok hiányoznak személyiségetekből annak érdekében, hogy életminőségetek javuljon, valamint az is, hogy milyen belső erőforrásaitok, tulajdonságaitok vannak, melyek mozgósítása által elérhetővé válik számotokra a minőségi javulás.

AZ ÖNISMERET FEJLESZTÉSÉNEK JELENTŐSÉGE

Tehát, az önismeret gyakorlása által megismerhetjük a valós személyiségünket, a személyiségünk további fejlesztése pedig biztosítja számunkra a helyes énkép kialakítását. Fejlődik a kreativitás, tényszerűbbé és hatékonyabbá válik a kommunikáció, az önkifejezés és az önmegvalósítás, javul a társas interakciókban alkalmazott viselkedésminták minősége, fejlődik a váratlan, vagy hosszantartó krízishelyzetekhez való érzelmi viszonyulás, mely meghatározza a megküzdési stratégia hatékonyságát, folyamatának stabilitását.

Az önismeret gyakorlása, fejlesztése olyan lehetőség minden ember számára életkortól függetlenül, ami tudatosabb, boldogabb, kiegyensúlyozottabb, hatékonyabb és egészségesebb életet biztosíthat, melyet szülőként gyermekeink számára tovább örökíthetünk.

Az önismeret fejlesztésével hatékony segítséget kapunk valós személyiségünk, valós igényeink megismeréséhez, képességeink, készségeink fejlesztéséhez, belső konfliktusaink kezeléséhez, valamint személyközi konfliktusaink megoldásához is. A mentális és fizikai egészség állapotától nagymértékben függ a mindennapi feladatok ellátásának eredményessége, hatékonysága, sikeressége.

Önmagunk érzékelése ahhoz a szerephez kötődik, melyet napi szinten betöltünk, így az önértékelésünk, elégedettségünk - mely meghatározza mentális egészségünk állapotának minőségét - nagyban függ attól, hogy ez a szerep milyen minőségű.

A stressz egészségre gyakorolt negatív hatása már bizonyított, de **a stressz önmagában nem okoz kiégést, csak a folyamatos belső elégedetlenség érzete.**

ÖNISMERETFEJLESZTÉS MÓDJAI

Az önismeret fejlesztésének többféle módja és lehetősége létezik, melynek kiválasztásában személyiségtípusunk is szerepet játszik.

Folyamatos önreflexió

Tudatosan figyelem a társas interakciókban alkalmazott kommunikációm, viselkedésmódjaim, reakcióim, a konfliktushoz és stresszhelyzetekhez való érzelmi viszonyulásomat.

Általános ismeretek

Érdekes az önismerettel kapcsolatos könyvek olvasása, tanulmányozása, valamint az internet által nyújtott, de tudatosan megszürt információk adaptálása.

Önismereti tréningek

Vannak olyan személyiségfejlesztő tréningek, foglalkozások, amelyeken szakember segítségével az önreflexió által eddig elért önismereti tudást tovább lehet növelni.

Mentálhigiénés szakember, pszichológus

Az életben bekövetkezett egyéni, de önmagunk által nem megoldott érzelmi elakadások, lelki eredetű traumák megoldásában nyújtanak szakszerű, de akár preventív jellegű önismeretet fejlesztő terápiás segítséget.

Coach

Az életünkben megjelent dilemmák megoldásában tudnak segíteni, melynek során a coach saját szakmai eszközeinek használatával segít az elérni kívánt cél sikeres megvalósításában.

Művészetterápia

A művészetterápia az önreflexión keresztül hatékonyan képes támogatni a személyiség fejlesztését, valamint segítséget nyújt az érzelmi stressz feloldásában.

4. HATÉKONY TÁRSAS INTERAKCIÓK KIALAKÍTÁSA

Abban is szeretnénk nektek, mint szülőknek segíteni kiadványunkkal, hogy gyermeketek hatékonyabb fejlesztése érdekében a szakemberekkel olyan szociális interakciót tudjatok létrehozni, melyben az információ átadása és befogadása zökkenőmentes lehessen.

AZ INTERAKCIÓ FOGALMA

Az interakció az angol nyelvből átvett jövevényszó, melynek jelentése kölcsönhatás, kölcsönös viszony. Az interakció arra a tevékenységre utal, amikor emberek kommunikációs céllal lépnek közvetlen kapcsolatba egymással, melynek során azonban a résztvevők érzelmi hatást gyakorolnak egymásra, gondolatokat cserélnek és osztanak meg, egy meghatározó kontextus keretében. Ezt a kölcsönös egymásra hatást nevezzük interakciónak.

Tehát az interakció az emberi kapcsolatok feltételeként is értelmezhető, akciók és reakciók folyamataként, melyben a kommunikáció, mint információt átadó eszköz, nélkülözhetetlen.

A valós önismeret, a személyiség folyamatos fejlesztése, egyéni belső erőforrások mozgósítása, a hatékony önkifejezés, és a tényszerű kommunikáció elsajátítása, a társas interakciókban alkalmazott viselkedésminták minőségének javítása fontos szerepet tölt be életünk minden területén.

A személyiségtípusokra jellemző általános jegyek ismeretével - amely meghatározza az interakciókban kialakított kommunikáció és viselkedésmódok minőségét -, könnyebben tudtok a szakemberekkel, segítőkkel kapcsolatot kialakítani, és azt fenntartani gyermeketek fejlesztése érdekében.

Érdeemes tisztában lenni a saját, egyéni kommunikációkat befolyásoló, kialakító, a személyiségtípusokra jellemző tényezőkkel:

Szangvinikus

A szangvinikus típusú a verbális kommunikációjában legtöbbször közlékeny, és bármilyen jellegű témáról a legnagyobb természetességgel beszél, nem mindig tárgyilagos, és érzelmi állapota ezt még befolyásolhatja is. Társas interakciókban, problémás helyzetekben általában kreatív megoldásokat javasol, de a fizikai megvalósításban hosszú távon elfogyhat a lelkesedése.

Kolerikus

A kolerikus típusú nyíltan kommunikál, világosan, határozottan közli az álláspontját, jellemzően akkor, ha már biztosan tudja, hogy igaza van. Határozott kommunikációja és szervezőképessége szinte tökéletes segítséget biztosít a krízishelyzetekben vagy a problémás esetek megoldásában.

Melankolikus

A melankolikus típusú pontosan végig gondolja, hogy mit miért mond vagy éppen nem mond, mert számára minden szónak fontos jelentősége van. Önkifejezésében általában választékosan fogalmaz, kellő részletességgel. A feladatok elvégzését akkor kezdi el, amikor már minden tudás, részlet, információ a rendelkezésére áll, szorgalmával, kitartásával, precizitásával szinte senki nem veheti fel a versenyt.

Flegmatikus

A flegmatikus típus nem szívesen kommunikál, mert jellemzően beszédstílusa lassú, komótos és halk, ezért a társas interakciókban inkább tökéletes hallgatóság. A vállalt feladatait, tevékenységeit általában túlságosan lassan végzi el, emiatt gyakran kerül időzavarba.

Arra szeretnénk még felhívni a figyelmeteket, hogy a szakemberek, illetve segítők, akikkel kapcsolatba kerültök az egészségügyi ellátás és a gyermekek fejlesztése során, ők is eltérő személyiség típussal rendelkeznek, mellyel érdemes nektek is tisztában lenni annak érdekében, hogy az interakció (együttműködés) minél sikeresebb legyen.

II. RÉSZ

AZ ELTÉRŐ FEJLŐDÉSŰ GYERMEKET NEVELŐ SZÜLŐK EGÉSZSÉGÜGYI, SZOCIÁLIS, OKTATÁSI ÉS JOGI INFORMÁCIÓINAK MEGISMERTETÉSE

Az eltérő fejlődésű gyermekeknek joguk van egészségügyi állapotukból, alapbetegségükből, értelmi, mozgás és egyéb területen való elmaradásuktól függően egészségügyi, oktatási és szociális ellátásokra. Erről a szülők ismeretei gyakran hiányosak, a problémával való szembesülés idején fellépő pszichés blokk sem kedvez a helyzet felméréséhez, a családok információ hiányában nem tudnak élni az adott lehetőségekkel.

A gyermekek ellátása, fejlesztése így gyakran esetleges, a betegutak változóak a család szociális és mentális helyzetétől függően, gyakran nem az állapotnak megfelelő eljárásokat, nem a kellő mennyiségben alkalmazzák.

Az ingyenes és a térítéses ellátások térbeli elhelyezkedése országszerte nagyon változó, nehéz olyan szakembert találni, aki elfogulatlanul, egzakt módon segíti át a családokat ezen a nehéz időszakon.

1. AZ EGÉSZSÉGÜGYI ELLÁTÓ RENDSZER BEMUTATÁSA AZ ELTÉRŐ FEJLŐDÉS FELSZÍNRE KERÜLÉSÉNEK KEZDETÉTŐL

A következőkben szeretnénk bemutatni az alapellátó rendszert, a házi gyermekorvosi és védőnői ellátás szűrővizsgálati rendszerét, azt, hogy hogyan juthat a szülő időveszteség nélkül a járóbeteg és fekvőbeteg ellátás által nyújtott szolgáltatásokhoz. Továbbá szeretnénk ismertetni a szülők számára az eltérő fejlődésű gyermekekkel (hallássérülés, látássérülés, mozgáskorlátozottság, értelmi akadályozottság, autizmus, pszichoszociális fogyatékoság, halmozott fogyatékoság) foglalkozó szakterületeket.

A szülők különböző időpontokban, élethelyzetben szembesülhetnek gyermekük eltérő fejlődésével, fogyatékoságával, s ez befolyásolhatja a rájuk váró időszak lefolyását, az események kimenetelét.

A. SZÜLETÉSKOR KIDERÜL A PROBLÉMA

A várandósság alatti szűrővizsgálatok problémát jeleznek, koraszülött vagy beteg újszülött érkezik a családba. Ebben az esetben általában a kórházi tartózkodás során van egy kis idő elfogadni a problémát, felkészülni a továbbiakra, a fejlesztés elkezdésekor már tudatosan az eltérő fejlődés oka.

Abban az esetben, ha a várandós gondozás során még méhen belül kiderül a probléma, a család valamennyire felkészülhet a beteg kisbaba fogadására. Ugyanakkor a várandósság egy különleges állapot, mindenki az utolsó percig hisz benne, hogy mégsem lesz semmi baj, így igazi **lelki felkészülésről ritkán beszélhetünk**. Vannak olyan családok, akik főleg hitbeli meggyőződésük alapján igen erősek és összeszedettek, előre tájékozódnak, felméri a várható lehetőségeket.

Ma Magyarországon az újszülöttek ellátása magas színvonalú, az egészségügy várandós gondozása igyekszik minden területre odafigyelni, mégis még mindig magas a koraszülések aránya. A koraszülött részlegeken, a neonatalis intenzív centrumokban magas színvonalú gyógyítás folyik, egyre fiatalabb, éretlenebb, kisebb súlyú babákat mentenek meg, kifejezetten jó későbbi életkilátásokkal. Az itt dolgozó orvosok, egészségügyi szakemberek főleg az akut egészségügyi problémák ellátására fókuszálnak, de egyre több helyen nyitnak a fejlesztés, valamint a lelki segítség irányába is, bevonják a családokat a teendőkbe.

A legfontosabb szülői teendők az egészségügyi ellátásokkal kapcsolatban a koraszülött és csecsemő osztályokon:

- Tudj meg minél többet a kisbabádról!
- Kérdezz, tájékozódj!
- Fordulj bizalommal az egészségügyi dolgozókhoz!
- Vegyél részt aktívan kisbabád gondozásában!
- Az internetes és egyéb „jóakaró” információforrásokat kezeld kritikával!
- Tanuld meg a gyógytornász által javasolt gyógytornát és alkalmazd a későbbiekben is!
- Fogadd el a segítséget!
- A koraszülött osztályról kész tervvel, konkrét fejlesztési javaslattal, a lakóhelyedhez közeli korai fejlesztő központok, rehabilitációs járó-, illetve fekvőbeteg ellátó központok nevével, elérhetőségével távozz.
- Jelenjete meg minden előírt kontrollvizsgálaton a (z):
 - koraszülött utógondozóban (habilitációs rendelés),
 - gyermekideggyógyászaton (neurológia),
 - szemészetén,
 - fül-orr-gégészetén (hallásvizsgálat),
 - egyéb.

Az újszülött és koraszülött osztályokról a koraszülött és veleszületett problémával élő eltérő fejlődésű gyermekek, valamint az úgynevezett rizikóbabák már konkrét előjegyzési időpontokkal a zárójelentésükön távoznak. Az ajánlott szakorvosi vizsgálatokra minden esetben indokolt elmenni, hiszen oki diagnózishoz kell jutni, meg kell tudni, pontosan mi okozza a tüneteket, milyen területeken várható elmaradás, s mindez újszülött korban nem mindig derül ki.

B. A PROBLÉMA KÉSŐBB, A SZÜLÉSZETI OSZTÁLYRÓL VALÓ TÁVOZÁS UTÁN DERÜL KI

Magyarországon különösen fontos specialitás a védőnői szolgálat. Az alapellátásban dolgozó védőnők nemcsak a kisbaba gondozásában nyújtanak segítséget, hanem kifejezetten jól képzettek a csecsemők fejlődésbeli elmaradásának kiszűrésére is. A rendszeres házi gyermekorvosi kontroll, házi gyermekorvosi vizsgálat és a védőnői tanácsadás szülői kérdőív kitöltésével, vezetésével együtt folyamatosan dokumentálja a kisgyermek fejlődését, az életkornak megfelelő standardoktól való esetleges eltéréseket. **A „lusta a gyerek” véleményt nem szabad rögtön elfogadni.**

Bármilyen kérdés, probléma esetén a házi gyermekorvos eldönti, hogy szükség van-e további vizsgálatokra.

Indokolt esetben speciális szakrendelésre irányítja a családot, súlyosabb esetben azonnali gyermekosztályos kivizsgálást ír elő. Fontos, hogy a probléma időben észlelve legyen, **ha a szülőnek valami gyanús, azt mindig komolyan kell venni, az első hónapokban idővesztésnek helye nincs.** Sajnos az egészségügyi ellátórendszerben gyakran előjegyzési várólista után lehet csak az adott szakrendelésre bekerülni, de indokolt esetben (és a gyermek csecsemőkora, fiatal életkora mindig annak számít) lehetőség van korábbi időpontot kérni. Ha még így sem sikerül, az általános gyermekszakrendelők minden nap működnek, beutaló nélkül is igénybe vehetők és innen már általában könnyebb indokolt esetben speciális szakrendelésre bejutni. A házi gyermekorvos meghallgatja a szülői panaszt, megvizsgálja a gyermeket, szükség esetén ellátja beutalóval a családot, és indokolt esetben az időpontkérésben is segít.

Az eltérő fejlődésmenet miatt megindult kivizsgálás időnként elhúzódik, ilyenkor már a kivizsgálás alatt el kell kezdeni a gyógytornát vagy egyéb első körben ajánlott fejlesztő módszert, nem szabad sokáig húzni az időt. A kivizsgálásnak és a fejlesztésnek párhuzamosan kell haladni, minden esetben mindent meg kell tenni az oki diagnózis feltárására. Nem elég észlelni, rögzíteni, hogy például nem fejlődik a mozgás, nem tartja a fejét, nem forog, nem kúszik, mindig törekedni kell azon egészségügyi okok feltárására, amelyek az elmaradást okozhatják, mert gyakran speciális, orvosi kezelésre van szükség. Nem elég tehát fejlesztőhöz, gyógytornászhoz stb. járni, minden esetben gyermekorvoshoz is kell fordulni.

A házi gyermekorvos általában az alábbi speciális szakrendelésekre irányítja a gyermeket:

- neurológia (a központi idegrendszer betegségeivel foglalkozik, okot, diagnózist keres, fejlesztő módszereket is javasol)
- gyermekrehabilitáció (a funkciózavarokra, a fejlődési elmaradás feltérképezésére koncentrálni, kijelölni a megfelelő fejlesztési útvonalat)
- szemészet (a látászavar csecsemőkorban nehezen észrevehető, rizikóbabák esetében szűrővizsgálatként is fontos)
- fül-orr-gégészet, hallásvizsgálat (a hallássérülést fontos minél fiatalabb korban, lehetőleg egy éves kor alatt észlelni)
- ortopédia (mozgásszervi eltérések diagnosztikája és terápiája)

A diagnózis, a vizsgálat eredményének megismerése:

- a szülőnek joga van hozzá, hogy számára érthető módon fogalmazzon az orvos
- a latin kifejezésekkel való dobálózás ideje lejárt
- az első alkalommal gyakran a pszichés blokk miatt nem érti a szülő, miről van szó, érdemes rövid idő múlva kontroll időpontot kérni, ahová előre felírt kérdésekkel, felkészülten kell érkezni
- pontos prognózis nem minden esetben adható, minél fiatalabb a baba, annál kevésbé
- enyhe esetekben fontos a túlzott félelem elkerülése

Minden gyermeknek joga, hogy a kivizsgálása, terápiája, egészségügyi fejlesztése a megfelelő egészségügyi intézményben ingyenesen megtörténjen.

Alapvetően minden kórházban és az utóbbi idők fejlesztéseivel országszerte létrehozott alapellátó központokban van gyógytornász, aki az alap gyógytornát el tudja végezni és meg tudja tanítani a családnak.

Egyéb fejlesztő szakemberek az egészségügyben általában a gyermekrehabilitációs járóbeteg ambulanciákhoz kapcsolódva vagy a fekvőbeteg ellátó gyermekrehabilitációs osztályokon találhatók meg.

A gyermekneurológia és a gyermekrehabilitáció 0-18 éves korig vizsgálja, követi, segíti, fejleszti az eltérő fejlődésű, valamint fogyatékkal élő gyermekeket és családjaikat.

2. AZ OKTATÁSI RENDSZER MŰKÖDÉSÉNEK MEGISMERTETÉSE

Az eltérő fejlődésű gyermekek oktatása

Magyarországon minden gyermekre vonatkozik a tankötelezettség életkorának megfelelően. Állapotától, betegségétől függetlenül minden gyermek tanköteles 16 éves korig, mely 23 éves korig kitolható.

A gyermekek életkori sajátosságából adódóan az oktatásnak kiemelt jelentősége van, különösen a fejlődési akadályozottsággal élők esetében. A hozzáférhető oktatás minősége jelentős mértékben meghatározza a későbbiekben az életben való boldogulás esélyeit. Magyarországon a gyógypedagógia nagy múltra tekint vissza, intézményrendszere azonban sajnos a szegregált, az elkülönített oktatást hozta magával a rendszerváltás előtti időkből.

Ma már alapvetés, hogy minden gyermek családban fejlődik a leoptimálisabb mértékben, így mindenki számára meg kell teremteni a lakóhelyéhez közeli oktatás lehetőségét, törekedni kell az integrált formára, amely együttnevelést jelent. Az oktatásban elérendő cél állami és civil szinten ettől is előrébb mutat, az inkluzív oktatás felé. Ez azt jelenti, hogy az eltérő fejlődésű gyermekek nem egyszerűen többségi iskolába járnak, és ott kapják meg a fejlesztést, alkalmazkodva a lehetőségekhez, hanem maga az iskola, az oktatás is átalakul, egy új rendszer alakul ki, mely minden résztvevő számára jobb helyzetet teremt.

A fentiekből következik tehát, hogy minden gyermek joga, hogy a lakóhelyén vagy ahhoz közel részesülhessen állapotának megfelelő oktatásban. A családtól való távoli oktatási formáknak csak akkor van létjogosultsága, ha valóban a gyermek érdekeit szolgálja, s mindig részletes egyeztetésnek kell megelőznie a döntést a szülők és a szakemberek között.

1. Korai fejlesztés

Életkor: 0-6 év

- Terhelő anamnézis, eltérő fejlődésmenet okán.
- Szakértői Bizottság véleménye alapján ingyenes.
- Minden Pedagógiai Szakszolgálati intézményben, valamint a civil, magán szervezetek és egyházak működtetésében levő korai fejlesztőkben.
- Lakóhelyhez minél közelebb.
- Bölcsődés gyermek és családja is igénybe veheti a korai fejlesztést.

Az oktatási rendszer első lépcsőfoka a korai fejlesztés. Ez az a forma, ahol a csecsemők, kisdetek, kisgyermekek állapotuknak, képességeiknek, fejlődésbeli elmaradásuknak megfelelő fejlesztésben, oktatásban részesülhetnek.

Amennyiben felmerül a korai fejlesztés szükségessége, érdemes felkeresni a minden járásban működő Pedagógiai Szakszolgálatokat vagy a területileg illetékes magán korai fejlesztőket, akik segítenek abban is, hogyan induljon el a szülő.

A Pedagógiai Szakszolgálatok általában szakértői tevékenységet is végeznek, megvizsgálják a gyermeket gyógypedagógiai eszközök, mérőskálák, tesztek segítségével, majd megállapítják a korai fejlesztés szükségességét, szerencsés esetben megnyugtató és tanácsokkal látják el a szülőket. **A korai fejlesztés elrendelése minden esetben Szakértői Vélemény alapján történik.**

Az állam által fenntartott Pedagógiai Szakszolgálatok az utóbbi években mindenhol jelentős fejlesztéseket hajtottak végre ahhoz, hogy az egész fiatal gyermekeket és családjaikat megfelelően elláthassák. A nem állami korai fejlesztők, pedagógiai szakszolgálatok esetében a fenntartó az egyház vagy alapítvány, vagy egyéb nonprofit szervezet. Ezek a szolgáltatók is szigorú előírások alapján, az Emberi Erőforrások Minisztériumával kötött köznevelési szerződés

szerint dolgoznak, általában koncentráltan a korai fejlesztésre fókuszálva, komoly korai fejlesztésben jártas, különböző területeken együtt dolgozó szakembereket alkalmaznak. Adományok gyűjtésével és egyéb bevételekkel próbálnak minél magasabb színvonalú munkát végezni.

Azt, hogy gyermeküknek melyik korai fejlesztőt választják, soha ne a kölcsín alapján, hanem mindig fejlesztő szakemberek minősége, hozzáértése alapján döntsék el. A Szakértői Bizottság naprakész ismeretekkel rendelkezik arról is, hogy hol milyen szakemberek dolgoznak, milyen módszereket alkalmaznak. A gyermek lemaradásának megfelelő szakembert kell választani.

A korai fejlesztés nem kötelező 3 éves kor alatt, de ha egy család elkezdte, azt tisztességgel végig kell csinálni a gyermek érdekében.

Általában a gyermek problémájának, terhelhetőségének megfelelő heti óraszámot javasolnak, azt be kell tartani. Nagyon fontos a rendszeresség, a következetesség.

Ha a gyermek harmadik életévét betöltötte, akkor vehet részt korai fejlesztésben és gondozásban, ha a szakértői bizottság szakértő véleménye alapján nem kapcsolódhat be az óvodai nevelésbe.

Korai fejlesztésben dolgozó szakemberek:

- gyógypedagógus,
- konduktor,
- pszichológus,
- gyógytornász,
- speciális gyógytornász (DSGM, Vojta),
- logopédus,
- állatasszisztált terápiával dolgozó szakember,
- zeneterapeuta,
- logopédus,
- egyéb.

A korai fejlesztés módszerei, lehetőségeinek bemutatása, a korai fejlesztéshez való hozzáférés útjának ismertetése

A korai fejlesztés fogalma a Nemzeti Köznevelési Törvény szerint:

A gyógypedagógiai tanácsadás, korai fejlesztés és gondozás (a továbbiakban: korai fejlesztés és gondozás) feladata a komplex koragyermekkori **prevenció, tanácsadás és fejlesztés, az ellátásra való jogosultság megállapításának időpontjától** kezdődően a gyermek fejlődésének elősegítése a család kompetenciáinak erősítése, a gyermek és a család társadalmi inklúziójának támogatása érdekében. A korai fejlesztés és gondozás tevékenységei a komplex gyógypedagógiai, konduktív pedagógiai tanácsadás, a kognitív, a szociális, a kommunikációs és a nyelvi készségek fejlesztése, a mozgásfejlesztés és a pszichológiai segítségnyújtás.

Leggyakoribb orvosi diagnózisok, melyek miatt korai fejlesztésre van szükség:

- Koraszülöttség
- Izomtónus eloszlási zavar
- Szülési sérülések
- Motoros funkció specifikus rendellenességei
- Megkésett mozgásfejlődés
- Pszichomotoros fejlődés késése
- Izom rendellenességek
- Cerebralis paresis
- Hydrocephalus
- Down syndroma
- Egyéb genetikai rendellenesség
- Kevert specifikus fejlődési zavarok
- Pervazív zavar, autizmus
- Akifejező beszéd zavara
- Aktivitás és figyelem zavara
- Hallássérült gyermek
- Látássérült gyermek
- Súlyos halmozottan sérült gyermek

15/2013. EMMI rendelet szerint: A korai fejlesztés és gondozás megkezdésére a Szakértői Bizottság tesz javaslatot.

A szakértői bizottság a **tizennyolc hónapnál fiatalabb** gyermek esetében szakértői véleményét a gyermek külön vizsgálata nélkül a:

- neonatológia,
- csecsemő és gyermek fül-orr-gégegyógyászat, audiológia,
- szemész,
- ortopédia és traumatológia,
- gyermek- és ifjúságpszichiátria,
- fizikális medicina és rehabilitációs orvoslás, orvosi rehabilitáció csecsemő- és gyermekgyógyászat szakterületen, illetve
- gyermek-neurológia

szakorvos által felállított diagnosztikai vélemény és terápiás javaslat alapján a gyermek külön vizsgálata nélkül is elkészítheti.

18 hónaposnál idősebb gyermek esetében a Szakértői Bizottság minden esetben a gyermek részletes vizsgálata, felmérése után tesz javaslatot a korai fejlesztés megkezdésére.

A korai fejlesztés sajátosságai

- A korai fejlesztés és gondozás egyéni foglalkozás, vagy legfeljebb hat gyermekből álló csoportfoglalkozás keretében valósítható meg.
- A korai fejlesztés és gondozás keretében a gyermek állapotának, szükségleteinek, valamint a család terhelhetőségének függvényében a fejlesztési feladatok végrehajtásának időkerete:
 - 0–3 éves kor között: legalább heti egy, legfeljebb heti négy óra,
 - 3–5 éves kor között: legalább heti kettő, legfeljebb heti öt óra,
 - 5–6 éves kor között: legalább heti öt óra.

A heti időkeretet a Szakértői Bizottság állapítja meg. Az időkeretet a fejlesztést ellátó szakember a Szakértői Bizottság írásbeli egyetértésével módosíthatja. A fejlesztés a gyermek állapota alapján egyéni vagy csoportfoglalkozáson, illetve vegyesen - egyéni és csoportfoglalkozáson - is történhet.

-
- Ha a korai fejlesztés és gondozás igénybevétele a pedagógiai szakszolgálati intézményben nem oldható meg, a gyermek fejlesztésére:
 - otthoni ellátás keretében vagy
 - a pedagógiai szakszolgálati intézmény fenntartójával infrastruktúra-használatra vonatkozó szerződést kötött intézményben kerül sor.
 - A korai fejlesztés és gondozás feladatait a szakértői bizottság szakértői véleménye alapján, a gyermeket ellátó fejlesztő szakemberek által kidolgozott egyéni fejlesztési tervben foglaltak szerint kell végezni. A fejlesztési tervet a szülővel ismertetni kell. A fejlesztési tervet legalább kettő, legfeljebb tizenkettő hónapra kell elkészíteni, időtartamát a fejlesztést ellátó szakember határozza meg a gyermek életkorának, diagnózisának függvényében. Az egyéni fejlesztési terv szükség szerint módosítható. Az egyéni fejlesztési tervnek tartalmaznia kell - a gyermek állapotától függően - a gyógypedagógiai, konduktív pedagógiai fejlesztés, a tanácsadás, a kognitív, a szociális, a kommunikációs és a nyelvi készségek fejlesztése, a mozgásfejlesztés és a pszichológiai segítségnyújtás feladatait.
 - A korai fejlesztést és gondozást végző szakember gyermekenként egyéni fejlesztési naplót vezet, és a gyermek fejlődését a fejlesztési év végén értékeli. Az értékelési lap egy példányát át kell adni a szülőnek.

A Szakértői Bizottság az értékelési lap megállapításai vagy a gyermek vizsgálata, felülvizsgálata alapján szükség szerint módosítja a szakértői véleménynek a korai fejlesztés és gondozás megszervezésével kapcsolatos előírásait.

Mozgásterápiák – módszerek közös jellemzői

- sokféle lehetőségből a gyermeknek valót kell kiválasztani, bízunk ezt a szakemberekre,
- fontos a komplex diagnosztika, fejlődés ütemének ismerete, nyomon követése,
- terápiás terv - elvesztett funkciók pótlása + a fejlődés megfelelő irányba terelése is feladata,
- team - a szakemberek csapatban dolgoznak, együtt alakítják ki a fejlesztési tervet, fontos a konzultáció a terapeuták között,
- terápiás szünetre szükség lehet, a gyermek teherbírása, befogadóképessége fizikailag és szellemileg is korlátozott lehet,
- figyelembe kell venni az életkori sajátosságokat (csecsemő, kisgyerek), családi helyzetet,
- nincs csak egyetlen terápiás lehetőség,
- fontos, hogy a gyerek jól érezze magát a terápia során (bár vannak olyan módszerek, például a Dévény kezelés, melynek során eleinte gyakran sírnak a babák),
- a kezelés középpontjában az eltérő fejlődésű gyermek és családja áll,
- a szülőnek joga minél többet megtudni gyermeke betegségéről, állapotáról,
- a segítő szakembereknek kötelessége, hogy az etiológiai, diagnosztikai, terápiás és rehabilitációs teendőket, lehetőségeket körültekintően és részletesen ismertessék a szülőkkel,
- mindig az egész családot kell „kezelni”, be kell vonni a szülőket a feladatokba, meg kell tanulniuk a fejlesztő módszereket és odahaza is alkalmazni azokat.

A fejlesztés legfontosabb területe tehát:

- a szülők képzése,
- segíteni kell őket abban, hogy kompetens szülővé váljanak, tehát ismerjék a problémát és a megoldáshoz vezető utat is,
- a különböző típusú családok másképp reagálnak a problémákra, kerülni kell a:
 - túlféltő,
 - elhanyagoló hozzáállást,
- fontos: az „elég jó” családi háttér kialakulása.

A legfontosabb, korai fejlesztésben alkalmazott fejlesztő módszerek

GYÓGYPEDAGÓGIA

Az érzéki és értelmi fogyatkozásban szenvedők oktatási eljárásának módját jelenti. A gyógypedagógia lehetővé teszi az eltérő fejlődésű, adott esetben sérült gyermekek értelmi fejlesztését. A pedagógiai foglalkozások alapja a gyerekek meglévő képességének feltérképezése, kibontakoztatása, új képességek előhívása játékos, életre nevelő, praktikus feladatokkal. Gyógypedagógus által végzett, a gyermek fejlettségi szintjét figyelembe vevő, a legközelebbi fejlődési zóna elérését támogató fejlesztési forma, mely a gyermek játékára, tevékenységére, viselkedésére, a kommunikációra, valamint az adaptív szülői funkciók és a családi élet segítésére irányul.

Szakjai:

- szurdopedagógia (hallássérültek: siketek és nagyothallók pedagógiája)
- tiflopedagógia (látássérültek: vakok és gyengén látók pedagógiája)
- logopédia (beszédhibások pedagógiája)
- pszichopedagógia
- szomatopedagógia (mozgáskorlátozottak pedagógiája)
- tanulásban akadályozottak pedagógiája
- értelmileg akadályozottak pedagógiája

GYÓGYTORNÁ

A fizioterápián belül a mechanoterápiák közé tartozik és a mechanikai energiát használja fel a kezelések során vagy gyógyító erőként. Mozgásra ösztönzi a gyermeket, megtanítja az adott életkorban esedékes mozgásformákat.

Gyakorlatai háromfélék lehetnek:

- aktív típus esetén maga a páciens végzi a mozdulatsort (izomerősítő, nyújtó, koordinációs, egyensúly- és tartásjavító gyakorlatok),
- vezetett aktív esetben páciens és terapeuta együtt dolgozik,
- passzív típus esetén viszont a gyógytornász vagy valamilyen eszköz segítségével indukálják a kívánt mozdulatokat.

KONDUKTÍV PEDAGÓGIA

A konduktív nevelés alapgondolata, hogy az idegrendszer a károsodások ellenére is rendelkezik tartalékokkal, kihasználatlan kapacitással, új kapcsolatok kiépülésének lehetőségével, amelyek a tanulási-tanítási folyamat megfelelő vezérlésével mozgósíthatók. A konduktív nevelés folyamatában a mozgás fejlesztése nem különálló feladat, hanem a személyiség alakításának fontos és szerves része, és tartalmilag összehangolt, strukturált, módszertanilag egységes elvekre épülő nevelési programok megvalósítása során történik. Pedagógiai módszer.

KATONA-FÉLE NEUROTÉRÁPIA

A Katona-módszer a csecsemő idegrendszerének automatikus mozgásszabályozását aktiválja, s lényegében a kicsiknél még meglevő mozgásminták gyakoroltatásán alapul. A mozgásterápia elkezésének ideális időpontja a csecsemő 3 hónapos kora, de 6 hónapos korig még jó eredményességgel lehet elkezdni a terápiás munkát.

DÉVÉNY-FÉLE SPECIÁLIS MANUÁLIS TECHNIKA (DSGM I.)

Egyéni, lokális, kézzel végzett kezelési eljárás, amely a kezelés végén globális, nagyobb területet átfogó kezeléssel zárul, technikájának lényege az izomcsoportok lazítása, a passzív feszített helyzetek beállítása, az izmok optimális helyzetét megcélzó fordítás-nyújtás.

A kezelések során különböző testhelyzetekben vagy mozgás közben speciális manuális technikával oldják és megelőzik az izmok feszessége vagy inaktivitás miatt kialakuló kontraktúrákat, és törekednek az optimális izomtónus kialakítására. Az izom-, ín- és fascia-rendszer stimulálásával, kezelésével segítik a gyermek mozgásfejlődését.

VOJTA-FÉLE GYÓGYTORNÁ

A Vojta-féle módszer reflex-lokomóción alapuló módszer, pontosan meghatározott indító zónák ingerlésével a beteg testén. Közvetlenül lép közbe a mozgást és tartást irányító agyi folyamatokba. A terápia során hason, hanyatt és oldalfekvésből kiindulva a törzsön és a végtagokon ingereket keltenek, melyek ideális lokomóciós mozgásmintákat váltanak ki, így erősítik a gyermek gyengeségeit a reflexeik működtetésével.

A gyógytornász, a terapeuta által kiválasztott hatékony gyakorlatok betaníthatók és otthon, a szülők segítségével elvégezhetők.

LOGOPÉDIA

A korai fejlesztésben főleg a beszéd indítását jelenti, később a beszéd, a kommunikáció fejlesztését, a beszédhibák korrigálását.

PSZICHOLÓGIA

Több területen segít, egyik legfontosabb tevékenysége a korai fejlesztésben a családok lelki segítése, az érzelmi tartalékok felszínre hozása. Sok módszerrel, a gyógypedagógusokkal és egyéb terapeutákkal együtt vizsgálja a gyermeket, főleg értelmét, viselkedését, szociális kapcsolatait, segíti azok javítását.

SZENZOROS TERÁPIÁK

(DSZIT, TSMT, Ayres, alapozó terápia)

A szenzomotoros terápia feladatai nagy- és finommozgások fejlesztése során érleli, strukturálja tovább az idegrendszert. A mozgásos feladatok segítik az érzékelés, észlelés fejlődését, a

testvázlat, a térbeli tájékozódás, a laterálisitás, a dominancia beérését. A feladatsorok javítják a gyermek koncentrációs képességeit, megalapozzák, segítik a figyelem jobb irányíthatóságát, a szerialitás, a ritmusérzék és a motoros kreativitás fejlődését. A mondókákkal, énekekkel kísért feladatvégzés során fejlődik kommunikációjuk és anyanyelvi készségeik.

Egy változatos, sokszínű tevékenységet felkínáló, örömet okozó játékfolyamat, amely izgalmas lehetőségeket nyújt, és sokféle tevékenységet kínál fel. Eszközei izgalmas, nagyméretű, színes játékok, azaz olyan játékszerek, amelyek a vesztibuláris és taktilis rendszer számára nyújtanak ingereket. A különböző szenzoros terápiákból a szakember választja ki a gyermeknek megfelelőt.

VÍZBEN VÉGZETT TERÁPIÁK (NEURO-HYDROTERÁPIA, HRG)

A vízben végzett terápia stimulálja az egyensúlyozó és érzékelő rendszert, így erőteljes visszacsatolást biztosítva segíti a központi idegrendszer szabályozó működését a létrejövő mozgás pontosításában, finomításában, a testtartás javításában.

A gyermek és a szülő is a legteljesebb biztonságban, komfortosan érzi magát a vízben, és a lehető legnagyobb mozgásszabadságot biztosítjuk a gyermekeknek a tapasztalatszerzéshez, a mozgató és érzékelő szervek összehangolásához.

A foglalkozások célja az idegrendszeri érés támogatása, a mozgáskoordináció és az egyensúly fejlesztése a gyermek korának, érdeklődésének megfelelő játékos formában.

ÁLLATASSZISZTÁLT TERÁPIÁK

Az állatasszisztált terápiák célja a terápiában részesülők fejlesztése, az ember-állat kötődés gyógyító hatásának kihasználásával. Terápiás hatásként megjelenik a motorikus funkciók, értelmi képességek (kiemelten a figyelem, emlékezet, gondolkodás), pszichés és szociális funkciók (bizalomépítés, önbizalom, társas kapcsolatok, pozitív énkép, pozitív viselkedésminta, önértékelés, felelősségtudat, együttműködési képesség, empátia) kialakítása, fejlesztése, javítása, megerősítése. A terápiás állat általában kutya vagy ló.

EGYÉB TERÁPIÁK

A korai fejlesztésben több egyéb, az előzőkhez többé-kevésbé hasonlító módszert is alkalmaznak, jelen felsorolásban a leggyakrabban alkalmazott és széles körben elfogadott módszerekre térünk ki.

2. Óvodai integráció

3 éves kortól

A gyermek abban az évben, amelynek augusztus 31. napjáig a harmadik életévét betölti, a nevelési év kezdő napjától legalább napi négy órában óvodai foglalkozáson vesz részt. A jegyző - az egyházi és magán fenntartású intézmények esetében a fenntartó - a szülő kérelmére és az óvodavezető, valamint a védőnő egyetértésével, a gyermek jogos érdekét szem előtt tartva, az annak az évnek az augusztus 31. napjáig, amelyben a gyermek az ötödik életévét betölti felmentést adhat a kötelező óvodai nevelésben való részvétel alól, ha a gyermek családi körülményei, képességeinek kibontakoztatása, sajátos helyzete indokolja.

Óvodás gyermek korai fejlesztő intézménybe nem járhat államilag finanszírozott formában, ők az óvodában kell, hogy megkapják a fejlesztést.

A fenntartó az óvodában heti tizenegy óras időkeretben köteles megszervezni a beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő gyermekek fejlesztő, valamint a sajátos nevelési igényű gyermekek egészségügyi, pedagógiai célú habilitációs, rehabilitációs foglalkoztatását. A kötelező óvodai nevelés korai fejlesztésben és gondozásban is teljesíthető.

Eltérő fejlődésmenet alapján, Szakértői Bizottság szakvéleménye alapján a gyermek és a család alapvető joga a speciális, a gyermek problémájának megfelelő, szakvéleményben javasolt szakember által biztosított fejlesztés.

A szakértői vélemény alapján az eltérő fejlődésmenetű, sajátos nevelési igényű (SNI) gyermek 2 vagy 3 főnek minősül finanszírozási szempontból (2- vagy 3-szoros összeget kap rá az óvoda), tehát anyagi okból nem maradhat el a fejlesztés, ha az óvoda alapító okiratában szerepel az SNI-s gyermekek felvétele, akkor kötelező azt biztosítaniuk. Jelentős problémája a rendszernek a nagy szakemberhiány.

Amennyiben az óvoda nem biztosítja a szükséges fejlesztést, jogorvoslatért a település, önkormányzat jegyzőjéhez kell fordulni a szülőknek.

A helyi Pedagógiai Szakszolgálat több területen tud segíteni, pl.: logopédia, gyógypedagógiai, iskola előkészítés.

3. Általános iskolai integráció

A következő lépcsőfok az általános iskola, 6 éves kortól, illetve szükség esetén 7 éves, erősen indokolt esetben 8 éves kortól.

Az eltérő fejlődésű gyermeket nevelő szülők általában ekkor kerülnek a legnehezebb döntési helyzet elé. Az óvodák általában már nyitottak a különleges családok felé, az iskolák feltételrendszere sajnos még eléggé esetleges. A családoknak ekkor minden körülményt mérlegelve kell meghozniuk döntésüket. A Szakértői Bizottság javaslatot tesz az intézményre, ezt a szülőknek jóvá kell hagyniuk.

Eltérő fejlődésmenet esetén jár a megfelelő fejlesztő pedagógus, szintén szakértői vélemény alapján. Az általános iskolák fenntartója a KLIKK, problémás esetben hozzájuk kell fordulni a jogok érvényesítése érdekében.

Eltérő fejlődésmenet esetén a gyermek integrált általános iskolában részképesség zavar esetén felmentést kaphat bizonyos területekből, tantárgyakból, nagyobb probléma esetén egyéni tanterv szerint teljesítheti tankötelezettségét.

Az óvodai, iskolai integrációt segíti : Az utazó gyógypedagógusi, utazó konduktori hálózat

Az utazó gyógypedagógusi, utazó konduktori hálózat feladata a sajátos nevelési igényű gyermek, tanuló többi gyermekkel, tanulóval részben vagy egészben együtt, azonos óvodai csoportban, iskolai osztályban történő nevelésének segítése, a sajátos nevelési igényű gyermek, tanuló neveléséhez, oktatásához szükséges speciális szakképzettséggel rendelkező szakember biztosítása, amennyiben a nevelési-oktatási intézmény gyógypedagógus, konduktor szakképzettségű szakemberrel nem rendelkezik. Az utazó gyógypedagógusi, utazó konduktori hálózat megszervezése és működtetése az illetékes tankerületi központ feladata.

4. Középfokú oktatás (Gimnázium, Szakiskola)

Részképesség zavar, SNI esetén itt is érvényes az egyéni könnyítés lehetősége.

Például diszlexia esetén felmentés az írásbeli felelet alól, diszkalkulia esetén felmentés matematikából. Az SNI-s, valamint a dokumentáltan részképesség zavarral élő gyermekek a középiskolai felvételi során, majd a nagyobb feleletek, valamint érettségi során is több időt, egyéb könnyítéseket kaphatnak.

5. Felsőoktatás, egyetem

Nem lehetetlen feladat a fogyatékossgal élő, eltérő fejlődésű gyermekek, fiatalok számára az egyetemi tanulmányok elvégzése sem. Mozgássérült, látássérült, hallássérült fiatalok, autizmussal élő tanulók is megtalálhatják a hozzájuk illő területet. Az adott sérüléshez illeszkedő országos szakértői bizottságok igazolásával a felsőoktatási felvételi pontszámokhoz többlet pontokhoz lehet jutni, de csak igazán indokolt, jól dokumentált esetben.

SZAKÉRTŐI BIZOTTSÁGOK

A Szakértői Bizottságok elérhetőségei interneten könnyen megtalálhatóak. A vizsgálatot a szülő, valamint az oktatási intézmény is kérheti:

- Járási, Megyei Pedagógiai Szakszolgálat - első szinten
- Megyei Szakértői Bizottság - minden megyében működnek

A sajátos nevelési igény (SNI) és a beilleszkedési tanulási és magatartászavar (BTMN) kategóriát megállapíthatják.

Országos intézmények, az adott fogyatékoság típusa szerint

- Országos Mozgásvizsgáló Bizottság
- Országos Látásvizsgáló Bizottság
- Országos Hallásvizsgáló Bizottság
- Országos Beszédvizsgáló Bizottság

A Szakértői Bizottságok által használt két fontos fogalom (fontos, ha a szülők tisztában vannak jelentésükkel):

- **SNI: Sajátos nevelési igényű gyermek**
- **BTMN: beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő gyermek**

A sajátos nevelési igényű gyermeknek, tanulónak joga, hogy különleges bánásmód keretében állapotának megfelelő pedagógiai, gyógypedagógiai, konduktív pedagógiai ellátásban részesüljön attól kezdődően, hogy igényjogosultságát megállapították. A különleges bánásmódnak megfelelő ellátást a szakértői bizottság szakértői véleményében foglaltak szerint kell biztosítani.

A szülő választja ki a sajátos nevelési igényű tanuló számára megfelelő ellátást nyújtó nevelési-oktatási intézményt az illetékes szakértői bizottság szakértői véleménye alapján, a szülő és a gyermek igényeinek és lehetőségeinek figyelembevételével.

Az enyhe értelmi fogyatékos, beszéd fogyatékos vagy pszichés fejlődési zavarral küzdő sajátos nevelési igényű tanulót két gyermekként, a mozgásszervi, érzékszervi (látási, hallási), középsúlyos értelmi fogyatékos, autizmus spektrum zavarral küzdő vagy halmozottan fogyatékos gyermeket, tanulót három gyermekként kell figyelembe venni az óvodai csoport, iskolai osztály, kollégiumi csoport létszámának számításánál, ha nevelés-oktatásuk a többi gyermekkel, tanulóval együtt történik.

Ha a gyermek, a tanuló beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzd, fejlesztő foglalkoztatásra jogosult. A fejlesztő foglalkoztatás a nevelési tanácsadás, az óvodai nevelés, az

iskolai nevelés és oktatás, a kollégiumi nevelés és oktatás keretében valósítható meg.

Az óvodai foglalkozás vagy a tanórai foglalkozás elsődleges célja a sajátos nevelési igényből eredő hátrány csökkentése. A sajátos nevelési igényű gyermek, tanuló neveléséhez, oktatásához szükséges speciális szakképzettséggel rendelkező szakember utazó gyógypedagógusi, utazó konduktori hálózat útján is biztosítható.

Tehát az SNI = jog, lehetőség a szükséges fejlesztésekhez!!

6. VEGYES PROFILÚ INTÉZMÉNYEK

Gyógypedagógiai, konduktív óvoda, általános iskola, ahová sérült és egészséges gyermekek együtt járhatnak. Ilyen például a Pető Intézet.

7. SZEGREGÁLT OKTATÁSI INTÉZMÉNYEK

Azok a gyermekek, akik integrált intézményben állapotuknál fogva nem oktathatók, szegregált, elkülönített keretek között, kis osztálylétszámmal, gyógypedagógiai oktatási intézményekben tanulhatnak. A nagyon súlyos állapotú, halmozottan sérült gyermekek esetében alkalmazható a fejlesztő nevelés, oktatás, mely nagyon speciális, a gyermek, család igényeihez alkalmazkodó oktatási forma.

A gyógypedagógiai, konduktív pedagógiai nevelési-oktatási intézmény a kizárólag sajátos nevelési igényű gyermekeket, tanulókat ellátó nevelési-oktatási intézmény, amely a Szakértői Bizottság véleménye alapján vehető igénybe. Ha a sajátos nevelési igényű gyermek súlyos és halmozottan fogyatékos, attól az évtől kezdődően, hogy tankötelessé válik, fejlesztő nevelés-oktatásban vesz részt.

A fejlesztő nevelés-oktatásban a tanuló annak a tanítási évnek az utolsó napjáig köteles részt venni, amelyben betölti a tizenhatodik életévét és annak a tanítási évnek az utolsó napjáig vehet részt, amelyben betölti a huszonharmadik életévét. A fejlesztő nevelés-oktatásban a tanulókat a sajátos nevelési igényük, fejlettségük és életkoruk alapján osztják be fejlesztő csoportokba.

8. EGÉSZSÉGÜGYI GYERMEKOTTHONBAN ÉLŐ GYERMEKEK ELLÁTÁSA, OKTATÁSA

Esetenként olyan súlyos a gyermek egészségügyi állapot, hogy a család nem képes őt nevelni, ilyenkor a halmozottan sérült gyermekek egészségügyi gyermekotthonba kerülnek. Az oktatáshoz való jog őket is megilleti, ők a gyermekotthonban kapják meg fejlesztő nevelés, oktatás formájában az őket megillető fejlesztést.

A FEJLESZTŐ OTTHONI KÖRNYEZET KIALAKÍTÁSA

Fontos a szülő megerősítése, hogy gyermeke elsősorban gyermek. Gondozása, nevelése örömforrás, az állandó fejlesztés közben nem szabad megfeledkezni a legfontosabbról, a szeretetről.

A kompetens szülő jellemzői

- megfigyeli gyermekét,
- figyelembe veszi a gyermek érzelmi állapotát, hangulatát, érzi azt,
- gondozás közben kommunikál, szavakkal és testbeszéddel is,
- észreveszi az apró változásokat,
- megérti a gyermek jelzéseit,
- felkelti a gyermek érdeklődését,
- ölben ringatós, lovaglós, mozgásos játékokat játszik,
- gyakori testi kapcsolatra, ölelésre törekszik,
- beszélget gyermekével,
- mesél neki,
- énekel, masszíroz,
- kapcsolati játékot kezdeményez, pl.: kukucsjáték,
- egyszerű mondatokat használ,
- a jelzéseket, tevékenységeket különböző hangszínnel kíséri, és
- **legfőképpen: SZERET.**

A tér és a tárgyi környezet alkalmazkodjon a gyermek temperamentumához, állapotához.

Ez alapján, legyen:

- a mozgásállapotnak megfelelő,
- biztonságos,
- átlátható,
- rendezett,
- legyen egy saját kuckó.

Játékok, tárgyak: legyenek mozgásra, aktivitásra ösztönzőek, de kerülni kell a túl sok játék okozta túlingerlést is:

- elérhető–megérintheső játékok,
- változatos tulajdonságokkal rendelkező anyagok (súly, hőmérséklet, tapintás, hang),
- érdektelenség esetén közel hozni, megérintve, kívárvá az aktív közreműködést,
- fejlődési szintnek megfelelő,
- ne túl sok, de ne túl kevés.

Fontos a napirend

A napirend nem órarend! Fontos a rendszeresen ismétlődő napi rutin kialakítása, melytől természetesen el is lehet időnként térni.

Az időbeli strukturáltság célja: nyitottá tenni az új ingerek befogadására, a régiek feldolgozására:

- nyugodt, figyelmes állapot elérése,
- rendszeresség, sorrend, pihenés napközben, éjszaka,
- korai tanulási helyzetek megtalálása (gondozás, önellátás és mindennapi praktikus tevékenységek),
- ezeken keresztül növekedik az aktivitás, az önállóság és az együttműködés.

Az önellátás tanítása: A gyermek szükségleteinek kielégítése (etetés, tisztába tevés) során nagyon sok információt szerez önmagáról és környezetéről. Fontosak gondozás közben a segítő mozdulatok, a kedves szavak.

Cél:

- a gyermek önállóság igényeinek kielégítése (kompetens önálló lény-megélése),
- együttműködésre teret hagyni, választ várni,
- megfelelő testhelyzet,
- csak annyiban korlátozni, amennyiben szükséges,
- később épp csak a minimális segítségadás szükséges,
- szobatisztaság-fejlettségi kor,
- evés -ivás -táplálási problémák,
- öltöztetés-vetkőzés: érdekeltté tenni.

3. SZOCIÁLIS ELLÁTÁSOK ISMERTETÉSE

Az alanyi jogon járó szociális juttatások ismertetése és a hozzáférés útjának bemutatása

Az érintett családok eseti és alanyi jogon járó juttatásokat, támogatásokat és kedvezményeket vehetnek igénybe. **Elérhetőek eseti jellegű juttatások is, melyekről a helyileg illetékes önkormányzat, járási hivatal családtámogatási osztályán lehet érdeklődni a szülőknek.**

A következőkben felsorolt juttatások mindegyike **alanyi jogon jár** adott tartós betegség, valamint súlyos fogyatékoság esetén.

1. Magasabb összegű családi pótlék (5/2003.(II.19)ESZCSM rendelet)

Tartósan beteg gyermek esetében a szülő magasabb összegű családi pótlékra jogosult. A tartós betegség igényléséhez a nyomtatványt - kórházi intézményben - dolgozó **szakorvos állíthatja ki**, minimum 1 évre, maximum 5 évre.

A **helyi kormány ill. járási hivatalokban** lehet igényelni, maximum 20 éves korig, ill. csak addig folyósítható, amíg a gyermek képzési kötelezettségét teljesíti, tehát oktatási intézményben tanul. A kiállított nyomtatvány alapján a kormányhivatal megküld egy határozatot és egy hatósági igazolványt, melyet **a beteg gyermek és egy kísérő kedvezményes utazásához** lehet felhasználni. A határozat alapján ingyenes **tankönyv-támogatás és kedvezményes étkeztetés (iskolában, óvodában)** is igényelhető.

2. Közgyógyellátás (63/2006.(II.27.) Kormányrendelet)

Három jogcímen adható: alanyi, normatív, méltányossági

A felemelt családi pótlékban részesülő gyermeknek **alanyi jogcímen** jár a közgyógy-igazolvány. A kormányhivatal által megküldött felemelt családi pótlékos határozatot és a háziorvos által kiadott zárt borítékot (csak állandó gyógyszerek szedése esetén) kell leadni az igényléséhez szintén a kormányhivatalban. Nem szükséges hozzá sem ISO kód, sem jövedelemigazolás, mert alanyi jogon jár! A megállapított gyógyszerkeret erejéig a támogatásba befogadott gyógyszereket és tápszereket lehet felírni ingyenesen, a gyógyszerkereten túl szintén ingyenesen gyógyászati segédeszközökre (ideértve a gyógycipő, pelenka, gyerekkocsi, szemüvegkeret, lencse és fogszabályozó eszközöket) is fel lehet

használni – a jogszabályban meglévő diagnózisok és feltételek teljesülése esetén.

3. GYES (1998. évi LXXXIV. törvény)

Gyermekgondozást segítő ellátás (GYES): tartósan beteg, illetve súlyosan fogyatékos gyermek esetében a **10. életévének** betöltéséig jár.

4. Ápolási díj

Speciális esetekben igényelhető (például ha a gyermeket nem a szülő ápolja, neveli), érdeklődni a Kormányhivatalokban kell.

5. Gyermekek otthongondozási díja - GYOD

2019. január 1-től a tartósan beteg gyermeküket otthon ápolók számára új ellátási forma létesült, a GYOD. Összege bruttó 100 ezer forint és a gyermek életkorától függetlenül folyósítható. A kérelem-nyomtatvány megtalálható a kormányhivatalok honlapján. A nyomtatvány papír alapon elérhető valamennyi kerületi (járási) hivatalnál, kormányablaknál és polgármesteri hivatalnál.

A GYOD iránti kérelmet a kérelmező lakcíme szerint illetékes kerületi (járási) hivatalnál, a kérelmező lakcíme szerint illetékes települési önkormányzat polgármesteri hivatalánál vagy közös önkormányzati hivatalánál, valamint a kormányablaknál lehet benyújtani.

A gyermek életkorától függetlenül a GYOD-ra jogosult az a vér szerinti vagy örökbefogadó szülő, aki

- a súlyos fogyatékoságából eredően önellátásra képtelen vér szerinti vagy örökbe fogadott gyermekéről, vagy
- a tartós betegségéből eredően önellátásra képtelen gyermekéről gondoskodik.

Önellátásra képtelen a gyermek, ha a szakértő e ténytet szakvéleményben megállapítja. Az önellátásra való képtelenség megállapításának szempontrendszerét a 63/2006. III. 27. Korm. rend. 1. sz. melléklete tartalmazza. 6 év alatti ápolat gyermek esetében az önellátási képesség mértékét és az önellátásra való képtelenség tényét a magasabb összegű családi pótlékra jogosító betegségek és fogyatékoságok igazolására jogosult szakorvos, 6 év feletti gyermek esetén a járási hivatal által kirendelt szakértő igazolja.

AGYOD iránti kérelemhez mellékelni kell:

- 6 év alatti ápoltság esetén a magasabb összegű családi pótlékra jogosító igazolás kiállítására is jogosult szakorvos szakorvosi véleményét az ápoltság súlyosan fogyatékos vagy tartósan beteg állapotáról, illetve önellátási képességének mértékéről,
- 6. életévét betöltött ápoltság esetén a házi orvos vagy házi gyermekorvos (házi orvos) igazolását arról, hogy az ápoltság súlyosan fogyatékos vagy tartósan beteg, és
- oktatási intézmény (óvoda, köznevelési, felsőoktatási intézmény) esetén az intézmény vezetőjének igazolását az intézményben való tartózkodás időtartamáról.

6. Parkolási igazolvány (218/2003.(XII.11.) Kormányrendelet)

Az a személy jogosult, akinek a magasabb összegű családi pótlékra jogosító igazolás szerint **vaknak, vagy gyengén látónak** („K” betűjel, 1 számjel), **mozgásszervi fogyatékosnak** („L” betűjel), **értelmi fogyatékosnak** („M” betűjel) vagy **autistának** („N” betűjel, 1 számjel) minősül. Az igényléséhez a felemelt családi pótlékos nyomtatványt kell csatolni.

7. Gépjárműadó-kedvezmény (1991.évi LXXXII törvény)

Az a személy jogosult, aki a magasabb összegű családi pótlék igazolása alapján „L” betűjel szerinti **mozgásszervi fogyatékos** **szemben** szenved, vagy „P” betűjel szerinti **többszörös és összetett betegségben** szenved, és a többszörös és összetett betegségei közül legalább az egyik a meghatározottak szerint a „K” vagy „N” betűjel „1” számjel szerinti, vagy „L”, vagy „M” betűjel szerinti betegség, ill. fogyatékos. A gépjárműadó alóli mentességhez a kérelmet a lakcím szerint illetékes települési önkormányzat adóügyekkel foglalkozó osztályán lehet benyújtani.

8. Személygépkocsi szerzési támogatás (102/2011-(VI.29) Kormányrendelet)

Az a személy jogosult, aki a magasabb összegű családi pótlék igazolása alapján „L” betűjel szerinti mozgásszervi fogyatékoságban szenved, vagy „P” betűjel szerinti többszörös és összetett betegségben szenved, és a többszörös és összetett betegségei közül legalább az egyik a meghatározottak szerint a „K” vagy „N” betűjel „1” számjel szerinti, vagy „L”, vagy „M” betűjel szerinti betegség, ill. fogyatékoság. A kedvezmény iránti kérelmet minden év március 31-éig és szeptember 30-áig lehet benyújtani a megyei kormányhivatal megyeszékhely szerinti **járási hivatalánál**. Mértéke: új jármű esetén 1.000.000 forint, egyéb esetben a vételár 60%-a, de maximum 600 000 forint.

9. Személygépkocsi átalakítási támogatás (102/2011-(VI.29) Kormányrendelet)

Az a súlyosan mozgáskorlátozott jogosult, aki az „L” betűjel szerinti mozgásszervi fogyatékoságban szenved, vagy a „P” betűjel szerinti többszörös és összetett betegségben szenved és a többszörös és összetett betegségei közül legalább az egyik mozgásszervi fogyatékoságot okoz. A kedvezmény iránti kérelmet minden év március 31-éig és szeptember 30-áig lehet benyújtani a megyei kormányhivatal megyeszékhely szerinti járási hivatalánál. Mértéke: az átalakítás költsége, de maximum 90.000 forint.

10. Akadálymentesítési támogatás

Az a súlyosan mozgáskorlátozott jogosult, aki az „L” betűjel szerinti mozgásszervi fogyatékoságban szenved, vagy a „P” betűjel szerinti többszörös és összetett betegségben szenved és a többszörös és összetett betegségei közül legalább az egyik mozgásszervi fogyatékoságot okoz. A támogatást a hitelintézetnél lehet igényelni a munkák megkezdése előtt. A kérelemhez csatolni kell a mozgásszervi fogyatékoságról, illetve a súlyos mozgáskorlátozottságról szóló igazolást és az akadálymentesítési munkák műszaki leírását, valamint azok építési költségét tartalmazó költségvetést. 10 évenként egyszer lehet igényelni.

Mértéke: maximum 300.000 Ft.

11. Támogató Szolgáltatás

A települési önkormányzat, valamint civil szervezetek segítséget nyújthatnak fogyatékos személyek lakókörnyezetben történő ellátásához, elsősorban a lakáson kívüli **közszolgáltatások** (pl.: kórház, iskola, fejlesztő foglalkozások) **eléréséhez, utazásához**, életvitelük önállóságának megőrzése mellett. Igényléséhez a magasabb összegű családi pótlékos nyomtatvány és a szociális rászorultság igazolása szükséges.

A családokat segítő szociális rendszer fontosabb résztvevői

a) Szociális munkás

A kórházi osztályokon, járóbeteg szakrendelőkben egyre gyakrabban a szociális munkás is a fejlesztő, gyógyító csapat tagja. Fontos feladata a családdal való folyamatos kapcsolattartás, a szociális problémák, szükségletek felmérése, a családok segítése a pénzbeli és természetbeni ellátásokhoz való hozzájutásban.

b) Családsegítő, gyermekjóléti központok

Minden településen elérhető, alap szociális ellátást és személyre szabott segítséget biztosító intézmény. A családok szociális integrációjában segít, a család és a gyermekek szükségleteit figyelembe véve mozgósítja a lehetséges erőforrásokat, felkutatja az ellátási lehetőségeket. Minden magyar állampolgár ingyenesen jogosult igénybe venni a központok szolgáltatásait önkéntes alapon. Ha gyermek veszélyeztetésének lehetősége felmerül a jelzőrendszer jelzése alapján, kötelező részt venni a gyermekvédelmi feladatban. Ha gyermekek veszélyeztetése merül fel, minden gyermeket ellátó intézmény és magánszemély köteles jelzéssel élni az illetékes gyermekvédelmi intézmény felé.

4. SZÜLŐK JOGAI

A fogyatékossgal élő gyermeket nevelő szülők számára a szülői jogok fontosságának figyelemfelkeltése és bemutatása

Miután ismertettük a családok számára alanyi jogon, magyar állampolgárként járó egészségügyi, oktatási, és szociális ellátási formákat, láthatjuk, hogy sok lehetőség áll előttünk. Mégis a nehéz helyzetben lévő családok sokszor úgy érzik, egyedül maradtak támogatás nélkül. A szülők jogainak érvényesítéséhez különböző szakemberek segítségét kérhetik az egészségügy, az oktatásügy, a szociális szféra, valamint az önkormányzatok, kormányhivatalok területén. A különböző betegekből, családjaikból álló érdekvédelmi szervezetek, jogvédő csoportok is segíthetnek sok mindenben. Ezek igénybevételéhez fontos a szülők határozottsága, következetessége, merjenek segítséget kérni és bátran igényeljék meg a számukra járó ellátásokat.

A világon mindenhol hátrányban vannak a tartósan beteg, netalán fogyatékos gyermeket nevelő családok, hiszen hiába jogilag deklaráltak a lehetőségek, a valós, hozzáférhető szolgáltatások nem egyformán adóttak a különböző országokban, településeken. A jogrendszer Magyarországon lényegében kialakította a kereteket, a valódi gond a hozzáféréssel és gyakran az információ hiányával van. A támogató családi környezet a legfontosabb a gyermekek fejlődéséhez, ehhez kell megteremteni elsődlegesen a feltételeket, utána következik minden más.

A család, a szülők tudatos partnerként való kezelésében az oktatás és az egészségügy még gyermekcipőben jár, a szakma és a szülők együttes munkája, együtt gondolkodása segíthet az előrehaladásban. A szülőknek rendszerezniük kell az információkat, sokat kell tanulniuk, ugyanakkor fontos elfogadni a hozzáértő szakemberek véleményét, el kell hinni, hogy jót akarnak a gyermeknek.

Ma már szinte minden gyakoribb betegségnek, fogyatékossgnak, sőt a ritka betegségeknek is van érdekérvényesítő, szülői szervezete. Hasznos felkeresni ezeket az egyesületeket, alapítványokat, megismerni a munkájukat, csatlakozni, „felhasználni” az általuk kínált lehetőségeket, ezzel is több ismeretet szerezve segíteni a gyermek gyógyulását, fejlődését.

5. A SZAKSZERŰ MAGÁNELLÁTÁS SZÜKSÉGESSÉGE ÉS KIVÁLASZTÁSÁNAK HELYES ÚTJA

A minőségi magánellátások kiválasztásának szempontjai – „Hogyan válasszunk megfelelő szakembert?”

Az előzőekben ismertetett ellátások jó része ma már magánellátók által is igénybe vehető. A magyar ellátórendszerben fontos helye van a magánszolgáltatóknak, általában a hiány hívta őket életre. Nonprofit civil szervezetek, egyházak, valamint egyéb magánvállalkozók kínálják ellátási formáikat ingyenes, valamint térítéses formában. Azok a civil szervezetek, egyházak, amelyek központi, állami finanszírozásban részesülnek, alapfeladatukért nem kérhetnek ellátási díjat. A szervezetek alapvető célja a lakóhelyhez közel vinni a megfelelő modern, hasznos ellátási formákat, életminőséget javító intézkedéseket a családokkal szorosan együttműködve, azokat valóban partnerként kezelve. A civil szervezetek általában rugalmasan alkalmazkodnak a kihívásokhoz, partneri, személyközpontú ellátást kínálnak.

Sajnos időnként ezen a területen is előfordulnak nagyot mondó, sokat ígérő, sok pénzt elkérő emberek, akik csodákat ígérnek. Tudomásul kell vennünk, hogy csak a megalapozott egészségügyi terápiáknak, a kitartó fejlesztésnek, a kemény munkának lesz eredménye. Minél több információ megszerzésével tájékozódni kell. **Általában azok a magánszolgáltatók végeznek igazán minőségi munkát, akik más szakemberekkel is közvetlen kapcsolatban vannak, akik elismerik más módszerek jó hatásait, ha kell, a családot tovább is irányítják. Ajánlatos olyan központot találni, ahol több szakember dolgozik együtt csapatban.**

Azt, hogy gyermekünkkel milyen szakember foglalkozik, ne egyedül döntsük el, mindig hallgassuk meg az elfogulatlan szakemberek véleményét, mely esetünkben a gyermek-neurológus, a gyermekrehabilitációs szakorvos, a koraszülött utógondozó orvosa, valamint a Szakértői Bizottság szakemberei, akik minden esetben javaslatot tesznek az alkalmazott fejlesztő formákra. Ők nem részrehajlóak, csak a gyermek állapotát, érdekeit nézik, afféle „gyerekút irányítók”, az ő ajánlásaikkal keressünk speciális szakembert.

Amikor viszont egy adott fejlesztő közösség, módszer, szakember mellett letettük a voksukat, akkor bizalmat szavazva, kitartóan kell vele együttműködni a siker érdekében.

Zárszó

Kedves Szülők, leendő Szülők!

Reméljük, hogy a kiadványunkban szereplő részletes információk, az életetekben bekövetkező esetleges váratlan változásokra adott mentális útmutatásunk segítségetekre lesz akkor, amikor **különleges család** születik Belőletek.

Szerzők

KIADVÁNY ELÉRHETŐSÉGE

A kiadvány elektronikusan .pdf formátumban is elérhető/igényelhető a:

<http://kulonlegescsalad.hu>
weboldalon keresztül.

Kérjük segítse munkánkat az **online kérdőív kitöltésével**, mely az alábbi QR kód használatával könnyen elérhető:

IRODALOMJEGYZÉK

- Eric Berne: Emberi játszmák, Budapest, Gondolat Kiadó, 1987.
- William Moulton Marston: "Integrative Psychology: A Study of Unit Response (with C. Daly King, and Elizabeth Holloway Marston), 1931.
- Berentés Éva: Az érett személyiség - Az emberi siker, a hatékonyság és a boldogság személyiséghátttere, Pro Personal Kiadó, 2012.
- Bokor- Szabó: A kommunikáció elmélete és gyakorlata, Booklands, 2000.
- Allport, G. W.: A személyiség alakulása, Budapest, Gondolat Könyvkiadó, 1980.
- Carver. C. S - Scheier M.f: Személyiségpszichológia, Budapest, Osiris Könyvkiadó 2006.
- Dr. Vekerdy-Nagy Zsuzsanna: A gyermekrehabilitáció sajátosságai, Medicina Könyvkiadó, 2018.

HIVATKOZOTT FŐBB JOGSZABÁLYOK

- 5/2003.(II.19)ESZCSM rendelet
- 63/2006.(II.27.) Kormányrendelet
- 1998.évi LXXXIV. törvény
- 218/2003.(XII.11.) Kormányrendelet
- 1991.évi LXXXII törvény
- 102/2011-(VI.29) Kormányrendelet

Különlegescsalád

SZÜLETIK

CSODÁK CSODÁJA ALAPÍTVÁNY
1139 BUDAPEST
KARTÁCS UTCA 17/B.

www.csodak-csodaja.hu

2018